Уз. Инст. ... Библиотека

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети,
Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ◆ 5 апрель 1968 йил, жума ◆ № 80 (13942). ◆ Баҳоси 2 тийин.

Беш йиллик вахтасида

Республикамизнинг далаларида ҳаёт қайнамоқда. Пахтакорлар етилган ерларга танлаб чигит экмоқдалар. Маккажўхорикорлар эса экишни тезроқ тугаллаш учун интилишяпти, кун сайин кўпроқ майдонга уруғ қадашяпти. Юқоридаги суратда: Сирдарё районидаги «Қизил Октябрь» колхози маккажўхоричилик бригадасининг бошлиғи Йигитали Йўлдошев (ўнгда) механизатор Мусат Алиевга топшириқ беряпти. Пастдаги суратда эса, Избоскан районидаги «Партия XX съезди» колхозида маккажўхори экиш пайти.

А. Тўраев ва Г. Кечкин, фотолари.

НАТИЖА ЯХШИ

Ғузор райони чорвачилик маҳсулотлари етиштиришда Қашқадарё областида салмоқли ўрин тутади. Район чорвадорлари Нурота ва Томди районларининг қоракўлчилари бошлаган олижаноб ташаббусга қўшилдилар ва қоракўл тери, жун, гўшт етиштириш юзасидан оширилган мажбурият олдилар.

Райондаги энг йирик чорвадор «Ғузор» наслчилик заводи, «Пачкамар», «Деҳқонобод» совхозлари, «Ленинизм» ва «1 Май» колхозларининг чорвадорлари ҳар юз бош совлиқдан 130-140 тадан қўзи, ҳар қўйдан 3,5 килограммдан жун қирқиб олиш, қоракўл териларнинг 88-90 процентини биринчи сортга топшириш, ҳар бир қўйнинг тирик вазнини 43 килограммга етказиб гўштга топширишга аҳд қилишди.

«Пачкамар» совхозининг Р. Абдиев бошқарувчилик қилаётган бўлимида, «Ленинизм» колхозининг Хусан Фармонов, «1 Май» колхозининг Шониёз Элмуродов ўртоқлар бошлиқ отарларида ҳар юз бош қўйдан 135 тадан қўзи олинмоқда. Бу йил совлиқлар сонини яна 21.800 бошга кўпайтириш учун курашаётган «Ғузор» наслчилик заводи чорвадорларининг ютуқлари айниқса қувончлидир. Ҳозиргача совхознинг 42 минг 233 совлиғи, яъни 80 проценти қўзилади. Ҳар 100 бош совлиққа ўртача 127 тадан қўзи тўғри келмоқда. Бундай кўрсаткич совхоз тарихида бўлмаган.

Завод дирекцияси ва партия комитети фермалар ва чўпонлар ўртасида кўчма Қизил байроқ таъсис этган. Энг яхши натижаларга эришган чўпонлар қимматбаҳо буюмлар, пул билан мукофотланади.

П. ГАДОЕВ,
«Совет Ўзбекистони»нинг Қашқадарё область мухбири.

ПАХТАКОРЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ КУНЛАРИ

Пахтачилик — қишлоқ хўжалигининг энг сермеҳнат тармоқларидан бири. Пахтазорларда кўнгилдагидек ҳосил етиштирмоқ учун техника билан қуролланган деҳқонлар ўнлаб машаққатли ишларни бажаришлари керак бўлади. Пахтакор эрта баҳордан — кеч кузгача далада бўлади, енгил саноат учун энг қимматли хом ашёни меҳнати ва қалб ҳарорати билан бунёд этади. Пахтакор республикаларимиз — Узбекистон, Тожикистон, Туркманистон, Қозоғистон, Қирғизистон, Озарбайжонда ана шу техника экинини етиштирувчи моҳир миришкорларнинг катта армияси ўсиб етишди. Кўпгина хўжаликларнинг ва бутун-бутун районларнинг меҳнатчилари ажойиб натижаларга эришмоқдалар. Икки йилдан бери мамлакатимиз олти миллион тоннадан пахта олиб турибди. Шу нарса диққатга сазовордирки, КПСС Марказий Комитетининг март Пленумидан кейинги уч йил ичида пахта тайёрлаш шундан аввалги уч йилдагига қараганда ўртача ҳисобда ҳар йили 937 минг тоннадан кўпайиб борди. Бу натижага, асосан, ҳосилдорликни ошириш йўли билан эришилганлиги жуда муҳимдир. Совет Итттифоки пахта ҳосилдорлиги ва ялпи ҳосили жиҳатидан дунёда биринчи ўринга чиқиб олди.

Бу муваффақиятлар — КПСС XXIII съезди қарорлари бажарилаётганлигининг, партия, совет ва қишлоқ хўжалик органлари зўр ташкилотчилик иши олиб бораётганлигининг, пахтакор республикалар техникавий базаси мустаҳкамланаётганлигининг натижасидир. Бу республикаларда кейинги вақтда машина—механизмларнинг кўп қисми янгиланди, янги канал ва ариқлар қурилди, пахта етиштиришнинг прогрессив технологияси ҳамма жойда жорий этилди.

Чигит экишнинг энг яхши муддатлари келди. Кўпгина хўжаликларнинг механизаторлари дастлабки кунлардан бошлабоқ смена топшириқларини ошириб бажармоқдалар, экиш ишлари бутун циклининг юқори сифатли бажарилишига эришмоқдалар. Пахтакорлар ўзларининг 1968 йилги марраларини аниқ белгилаб олганлар. Узбекистон қишлоқ меҳнатчилари Ватанга 4 миллион 100 минг тонна, Тожикистон меҳнатчилари 620 минг тонна, Туркманистон меҳнатчилари 615 минг тонна, Озарбайжон меҳнатчилари 345 минг тонна, Қирғизистон меҳнатчилари 175 минг тонна, Қозоғистон меҳнатчилари 90 минг тонна пахта беришга бел боғладилар. Пахтакорлар ўз мажбуриятларини тўла бажарибгина қолмай, шу билан бирга ошириб бажариш учун ҳам зарур нарсаларнинг ҳаммаси билан таъминлаб қўйилган. Хўжаликлар кўп миқдорда янги машина ва иш қуроллари, ўғитлар олишган, мавжуд техникани муваффақиятли ремонт қилиб қўйишган, канал ва ариқларни, ҳамма коллектор-зовурларни аввалги йиллардагидан анча яхши тозалашга эришганлар. Қиш фаслида механизаторлар билан сувчилар ўз малакаларини оширдилар, илғорлар тажрибасини ўргандилар. Бу эса, ҳосилдорликни ошириш резервларини қидириб топиш имконниятини очиб беради. Масалан, совхозлардаги ҳосилдорликни мамлакатдаги ўртача даражага етказиладиган бўлса, қўшимча равишда 300 минг тоннага яқин пахта олиш мумкин бўлади.

Пахта билан сув ажралмасдир, экинни суғормай туриб ҳосил олиб бўлмайди. Экиш ишларига киришилай деб турган ҳозирги пайтда, ёғингарчиликдан фойдаланиш йўли билан ҳам, ерларни суғориш йўли билан ҳам тупроқда етарли миқдорда нам тўплаб қўйишга алоҳида эътибор бериш керак. Кунлар барвақт исиб кетган шароитда ана шу усулларнинг аҳамияти катта. Сувнинг ҳар бир кубометридан энг кўп самара берадиган қилиб фойдаланиш, уни исроф қилмаслик энг муҳим вазифадир.

Энг яхши уруғлик чигитларни экиш мўл ҳосил олишнинг ҳал қилувчи шартларидан бири ҳисобланади. Ўрта Осиё республикалари билан Қозоғистон зарур уруғлик билан тўла-тўкис таъминланган, бу чигитлар тозаланган ва қанчалик униб чиқиши текшириб кўрилган. Лекин Озарбайжоннинг кўпгина хўжаликларида эса, бу иш ҳали ниҳоясига етказилмаган. Бунинг устига тозаланган чигитнинг бир қисми кондициядан паст бўлиб чиққан. Республиканинг колхоз ва совхозлари бошқа районлардан 12 минг тоннадан ортиқ уруғлик чигит ташиб келтиришга мажбур бўлдилар. Кези келганда шуни айтиш ўринлидирки, СССР Енгил саноат министрлигининг айрим корхоналари уруғлик чигитни асраш, тозалаш ва химиявий ишлаш соҳасида зарур тартибга ҳали ҳам риоя қилмаётир.

Кейинги вақтларда илғор пахтакорлар деҳқончилик маданиятига кўпроқ эътибор бериб, ҳосилдорликни гектар бошига 35-40 центнерга етказдилар. Уларнинг тажрибаси жуда ибратлидир. Бу тажрибанинг ўзига хос жиҳати нимада? Энг яхши колхоз ва совхозлар пахта-беда алмашлаб экишни ўзлаштириб олдилар, экинзорларни тупроқнинг ҳолати ва экиннинг талабига қараб ўғитламоқдалар ва суғормоқдалар, ҳосилни зараркунандалар ва касалликлардан асрашга катта эътибор бермоқдалар. Суғориладиган ерларнинг ҳосилдорлигини муттасил ошириш худди ана шу чораларга боғлиқ бўлмоқда.

Мамлакатимиздаги суғориладиган ерлар майдони йил сайин кенгайиб бормоқда. КПСС Марказий Комитетининг 1965 йилги март ва 1966 йилги май Пленумлари қарорларига биноан мамлакатда мелиорация ишларининг катта программаси амалга оширилмоқда. Янги суғориш системалари қурилмоқда, экинларни суғориш ва тупроқнинг шўрини ювиш учун хўжаликларни сув билан таъминлаш яхшиланмоқда. Узбекистон, Тожикистон, Туркманистон меҳнатчилари бу соҳада кўп иш қилдилар. Хоразм области колхозлари суғориладиган ерлардан самарали фойдаланиш намунасини кўрсатмоқдалар. Улар зарур миқдордаги коллектор-зовурлар ва оқава ариқлар қуриб, тупроқнинг шўрини уч марта ювмоқдалар. Қилинган харажатлар юксак ҳосил билан ўзини оқламоқда. Кейинги вақтларда область хўжаликлари гектаридан ўрта ҳисобда 35 центнер ҳосил йиғиштириб олмоқдалар.

Лекин бир қанча жойларда пахтазорларнинг шўр босиб кетишига йўл қўйилмоқда. Сувни омилкорлик билан ишлатмаслик, энг оддий агротехникага риоя қилмаслик оқибатида шундай бўлмоқда. Масалан Озарбайжонда кейинги уч йил ичида пахта ҳосили бир хил даражада турибди, ҳосилдорлик ошмаётир. Бунинг сабаби шуки, республика сув хўжалик органлари ва Қишлоқ хўжалик министрлиги мелиорациянинг ролига етарли баҳо бермаётирлар. Маҳаллий партия ташкилотлари пахтачиликни ривожлантириш учун жавобгар бўлган раҳбарларга нисбатан талабчанликни кучайтиришлари лозим.

Омилкор деҳқонлар кўкламги дала ишларига киришар эканлар, эртанги куннинг ғамини ҳам емоқдалар. Улар ҳамма нарсани — экиш агрегатларини ҳам, ўғитлаш машиналарини ҳам ва ҳимоя аппаратларини ҳам шай қилиб қўйганлар. Айни бир вақтнинг ўзида пахтачилик тараққиётида жуда катта аҳамиятга эга бўлган терим техникасини тартибга солмоқдалар. Ўтган йили пахта теримида машиналардан фойдаланиш туфайли қарийб бир миллион теримчининг меҳнати тежалди ва 50 миллиондан ортиқ киши-куни иқтисод қилинди. Бу янгиликнинг аҳамияти ўз-ўзидан равшан.

Пахта далаларида долзарб кунлар бошланди. Колхоз ва совхозларнинг партия ташкилотлари, район партия комитетлари, хўжаликларнинг раҳбарлари далада ишлаётган меҳнатчилар тўғрисида катта ғамхўрлик қилишлари ва уларга эътибор бериб туришлари лозим. Яхши ишлаган кишиларни моддий ва маънавий жиҳатдан рағбатлантириш, уларнинг самарали меҳнат қилиши ва мириқиб ҳордиқ чиқариши учун ҳамма шароитни яратиб бериш, улар ўртасида амалий мусобақани йўлга қўйиш — қишлоқ партия ташкилотларининг бурчидир.

Дала меҳнатчилари Ватанга олти миллион тонна пахта етказиб беришга ваъда қилдилар. Ҳамма хўжаликларда кўклам фаслининг ҳар бир соатидан ҳосил манфаатини кўзлаб фойдаланиладиган бўлса, мамлакатимиз шунча миқдордаги пахтани албатта олади.

(«ПРАВДА» газетасининг 4 апрелдаги бош мақоласи).

Тажриба ва ташаббус

ИБРАТ

Риштон нефтчилари қўшни Полвонтош, Жанубий Оламушук ҳамда Краснодар, Бокудаги ҳамкасблари билан тез-тез борди-келди қилиб турадилар. Кон коллективи қардошлар тажрибаларини ўрганиб ва ўз тажрибаларини улар билан ўртоқлашиб, ишлаб чиқариш жараёнларини механизациялаштириш, автоматлаштириш ҳамда меҳнат унумдорлигини оширишга эришмоқдалар.

Кон участкалари телемеханизациялаштирилган. 40 та яқин чуқур насосли қудуқлар диспетчерлик пунктидан (инженери Мухтор Зокиров) туриб телемеханизация ёрдамида бошқарилмоқда. Диспетчерлик пунктида ўтирган смена инженери ёки оператор қудуқ қаърида ҳаракат қилаётган насоснинг иш процессини динамоскоп ёрдамида бир жойдан туриб кузатаверади. Агар қудуқда ҳаракат бирон сабаб билан тўхтаб қолса, динамоскоп диспетчерлик пунктига сигнал юборади. Шундан сўнг ремонтчилар бригадасига хабар қилинади. Авваллари конда ана шундай ишларни операторлар участкама-участка юриб бажарардилар. Конни телемеханизациялаш ишни осонлаштирди.

«Шимолий Сўх» кони нефтчилари Краснодар нефтчиларининг тажрибаларини қўлланиб нефть қудуқларини группалашган автомат установкалари ёрдамида ишлашга кўчирмоқдалар. Ҳозир конда 8 та группалашган автомат установкалар ишга туширилган. Ҳар бир шундай установкага 6 тадан нефть қудуғи бирлаштирилган. Қудуқларга қўйилган индикаторлар ёрдамида автомат установка ишлаб чиқарилаётган маҳсулотнинг миқдорини ўлчаб туради. Аввалари бу ишни 2-3 та оператор бажарар эди. Риштон нефтчиларининг бу тажрибалари ҳозир Полвонтош нефть конида ҳам амалга оширилмоқда.

Конда бундай илғор тажрибаларни коммунистик меҳнат бригадасининг бошлиғи мастер Иброҳимжон Умаров раҳбарлик қилаётган смена ишчилари биринчи бўлиб жорий қилдилар. Ўртоқ Умаров сменасида бой тажрибага эга бўлган нефтчилар кўп. Улар нефть қудуқларининг унумли ишлашини таъминламоқдалар. Оператор — слесарь Давронбой Эргашев, старший оператор Абдурасул Хусанов, Тўхта Абдураҳмонов, ВЛКСМ аъзоси Муса Муҳамбетов ўртоқлар табиий қийинчиликларни матонат билан енгиб, конда нефть қазиб чиқаришни тобора кўпайтиришга ҳаракат қилаётирлар.

Нефть булоқларининг табиий фонтан бўлиб чиқаётганига қарамасдан, маҳсулдорлиги камайиб қолган қудуқларда сунъий фонтанлар ҳосил қилиш тажрибаларига амал қилмоқдалар. Ер ости қатламларига компрессор машиналар ёрдами билан кучли босимда сув ва газ юбориш натижасида сунъий фонтанлар ҳосил қилинмоқда. Маҳсулот бериши тўхтаб қолган қудуқларга сув юбориш туфайли қатламларнинг босими ортиб, нефть отилиб чиқа бошлайди. Ҳозир ўнга яқин қудуқда ана шу тажриба қўлланилмоқда. Ўтган йили ер остига сув юбориш йўли билан 47560 тонна, газ ҳайдаш усули билан 31690 тонна «қора олтин» қазиб чиқарилди.

Беш йилликнинг учинчи йилида бу тажрибаларни янада кенг қўллаш тадбирлари кўрилмоқда. Кон коллективи шу йилнинг февраль ойи нефть қазиб чиқариш планини 102,5 процент бажарди. Пландан ташқари давлатга 500 тоннадан ортиқ нефть берилди. Ер қатламига газ ва сув юбориш туфайли сунъий фонтанлар ҳосил қилиниб, февраль ойида 14439 тонна маҳсулот олинди. Нефтчилар беш йиллик меҳнат вахтасида туриб ишлаб, биринчи квартал нефть қазиш планини ошириб бажардилар.

Нефтчилар конда мавжуд техника воситаларидан унумли фойдаланиш ва ички резерв, имкониятларни ишга солиш туфайли меҳнат унумдорлигини ошириб, маҳсулот таннархини арзонлаштирмоқдалар. Конда маҳсулот беришдан тўхтаб қолган қудуқларни реконструкция қилиш ва ремонтдан чиқариш йўли билан нефть қазиб олиш кўпайтириляпти.

Мастер Мўмин Ризаев ва Деҳқонбой Эргашев ўртоқлар раҳбарлик қилаётган бригадаларнинг ишчилари қудуқларнинг ер ости ремонтларини ўтказишда ибрат бўлишяпти. Мамасоли Умаров бошлиқ бригада ишчилари қудуқларнинг ер устидаги установкалари ремонтини ҳар доим сифатли бажарадилар. Ремонтчилар қудуқларга иссиқ нефть ҳайдаш йўли билан қудуқ тубига чўкиб қолган парафинларни (шам эритмаси) тозалаб, қудуқларнинг кўзини очадилар. Айрим вақтларда қудуқларга туз кислотаси юбориш йўли билан ҳам қудуқларни ишга туширадилар.

Ремонт талаб қилинган жойларда қудуқларни ҳар қандай шароитда ишга туширувчи техника мавжуд. Бокуликларнинг қудуқларни вишкасиз ремонт қилиш тажрибаси бу конда кўп йиллардан бери қўлланиб келиняпти. Қудуқлардан нефть қувурларини тортиб олиш ва тушириш «Бакинец» агрегати ёрдамида ўтказилмоқда. Ер остидаги ремонт ишларини автоматлаштириш мақсадида «АПР-2» агрегатларидан фойдаланиш йўлга қўйилди. Бу автомат ремонтчилар ишини жадаллаштириш имкониятини беряпти. Конда қўл меҳнатига ўрин қолмаяпти. Ремонт вақтида қудуқлардан тортиб олинган қувурларни ювиш ҳам махсус агрегат «АЗИНМАШ» ёрдамида бажарилмоқда. Ремонтчилар январь, февраль ойларида 35 та қудуқни ремонт қилиб маҳсулот беришга топширдилар.

Ишлаб чиқариш процесслари такомиллаштирилаётганлиги натижасида ҳар ойда нефть қазиб чиқариш плани орттириб бажарилмоқда. Материаллар ва электр энергияси тежалмоқда. Ўтган йили конда 186,8 минг киловатт-соат электр энергия иқтисод қилинди. Янги методлар қўлланилганлиги туфайли маҳсулот таннархи арзонлашди. Ишлаб чиқарилаётган бир тонна нефтнинг таннархи пландагидан 20 тийин арзонлашди. Ўтган йили ана шу ҳисобдан 40 минг сўм тежалди.

Беш йилликни муддатидан илгари бажариш йўлида Фарғонадаги Риштон кони коллективи ана шундай меҳнат қилмоқда.

Р. МЕЛИБОЕВ.

А. Н. КОСИГИННИНГ ЭРОНДА БЎЛИШИ

ТЕҲРОН, 3 апрель. (ТАСС махсус мухбири). Расмий визит билан Эронда меҳмон бўлиб турган СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин бугун ўз резиденциясида Совет Иттифоқи билан маданий алоқалар Эрон жамияти правлениесининг раиси сенатор А. Жаҳонбонийни ва шу жамият правлениесининг аъзоларини қабул қилди. Сенатор Жаҳонбоний Совет ҳукуматининг бошлиғини самимий табриклади ва унинг Эронга қилган визити самарали ҳамда муваффақиятли ўтади, деб умид билдирди.

А. Жаҳонбоний бу йил ўзининг 25 йиллигини нишонлайдиган жамиятнинг ҳар иккала қўшни халқни доим бир-бирига яқинлаштиришга ва уларнинг ҳамжиҳат бўлишига қаратилган фаолияти тўғрисида сўзлаб берди.

А. Н. Косигин самимий табрик сўзлари учун маданий алоқалар жамияти вакилларига ташаккур изҳор қилди ва Эрон билан Совет Иттифоқи халқлари ўртасидаги дўстона муносабатларни мустаҳкамлаш ишида уларга янгидан-янги муваффақиятлар тилади.

СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин ва унинг ҳамроҳлари тушдан кейин «Халқ спорти уйи»га боришиб, Эрон оғир атлетикачиларининг мусобақасини томоша қилдилар.

* * *

ТЕҲРОН, 3 апрель. (ТАСС махсус мухбирлари). СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин ва унинг ҳамроҳлари бугун Теҳрон яқинидаги Рей шаҳрига келдилар ва Ризошоҳ Паҳлавий мақбарасига гулчамбар қўйдилар.

ПИЛЛА—ТИЛЛА

Учқўрғон районидаги «Москва» колхозининг пиллачилари беш йилликнинг учинчи йилида 320 қути қурт уруғидан 21 тонна пилла топшириш учун курашмоқдалар.

Колхоз пиллачилари озуқа базасини мустаҳкамлаш мақсадида тут кўчатлари ўтқазишни ҳар қачонгидан ҳам қизитиб юбордилар. Натижада шу кунгача 10 минг туп тут кўчати ўтқазилди. Мавжуд 135 минг туп кўчатлар 6 та агрегат ёрдамида кимёвий дорилар билан дориланиб, парвариш қилинмоқда.

Шунинг билан бир вақтда қурт боқиладиган хоналар ремонтдан чиқарилмоқда.

У. РАҲМАТИЛЛАЕВ.

Томди районининг чорвадорлари қўзилатиш кампаниясини уюшқоқлик билан давом эттиришяпти, совлиқлардан кўпроқ соғлом қўзи олишга интилишяпти. Унлаб яйлов баҳодирлари бу соҳада алоҳида намуна кўрсатишяпти. «Оёққудуқ» совхозининг илғор бош чўпони, қаҳрамон она Мунаррам Приева ҳар 100 бош совлиқдан 150—160 тадан қўзи оляпти. Суратда: М. Приева янги туғилган қўзига меҳр билан боқяпти.

А. Тўраев фотоси.

«КОСМОС-210» ПАРВОЗДА

ТАСС АХБОРОТИ

1968 йил 3 апрелда Совет Иттифоқида ернинг навбатдаги сунъий йўлдоши «Космос-210» учирилди. Йўлдош ичига, ТАСС 1962 йил 16 мартда эълон қилган программага мувофиқ, космик фазони тадқиқ қилишни давом эттириш учун мўлжалланган илмий аппаратлар ўрнатилган.

ХУШХАБАРЛАР

ЧИГИТ ЭКИШГА КИРИШИЛДИ

Тошкент областининг пахта далаларида ҳам чигит экила бошлади. Оққўрғон районидаги «Коммунизм», «Озод», «Партия XXII съезди» колхозларининг механизаторлари яхши қизиган ерларга чигит эка бошладилар. Янгийўл, Бўка ва Бекобод районларининг деҳқонлари ҳам чигит экишга киришдилар.

КЕНГ ЭКРАНЛИ КИНОТЕАТР

Қўрғон ерлардаги Бўз, шунингдек Хўжаобод районларининг марказий посёлкаларида кенг экранли кинотеатрлар типовой бинолари қурила бошланди. Бу кинотеатрлар фойдаланишга топширилгач, Андижон областида «кенг экрансиз» биронта ҳам район маркази қолмайди.

ХОТИН-ҚИЗЛАР КОНФЕРЕНЦИЯСИ

Ҳозирги вақтда Хоразм областидаги хотин-қизлар активи составида саноат ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг неча минглаб новаторлари, врачлар, муаллималар, бошқа касблардаги ходималар бор. Область хотин-қизларининг бўлиб ўтган конференциясида делегатлар уларнинг ишлари ва режалари ҳақида гапирдилар.

Муруктов олтин кони топилганлиги Бухоронинг қадимги довруғини яна ҳам ошириб юборди. Бу ерда улкан олтин саралаш фабрикаси корпуслари бунёд этиляпти. Шу йилнинг ўзида фабрикада дастлабки олтин ажратиб олинади. Мурунтов яқинида Зарафшон шаҳри тикланмоқда. Юқоридаги суратда: қурилиш ишларини жадаллаштиришга муносиб ҳисса қўшаётган шофёрлардан Иван Колевайка ва Александр Ниров ўртоқлар. Пастдаги суратда: қурилаётган саралаш фабрикасига маъданлар ташиб келтириш.

А. УСМОНОВ фотолари, (ЎзТАГ).

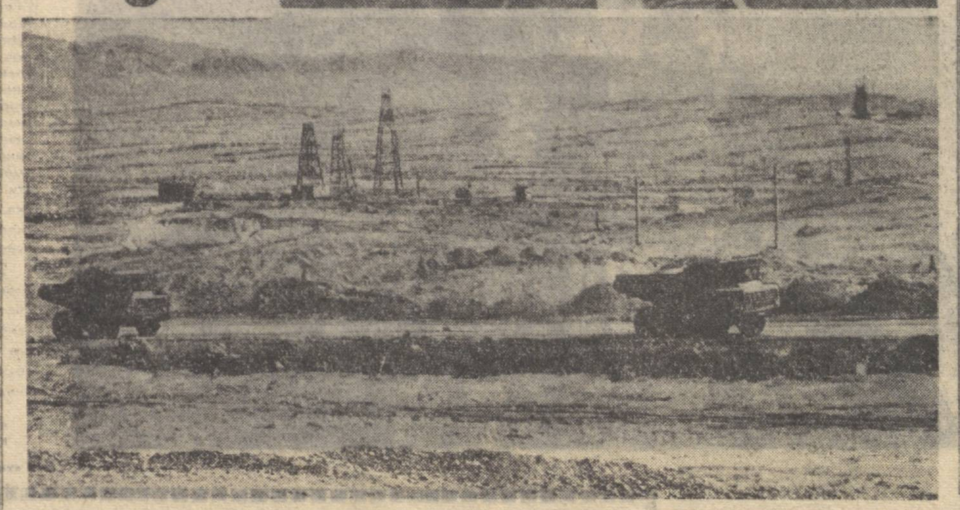

ДЕПУТАТ МИНБАРИ

МЕҲРИБОНЛИК

Район Советининг депутати Ёқубжон Умрзоқовни сайловчилар ҳам, ижроком ходимлари ҳам ҳурмат қилишади. «Киройи депутат шундай бўлса», дейишади. У бу ҳурматга ҳалол меҳнати, одамийлиги, сайловчиларга меҳрибонлиги, қолаверса, ташаббускорлиги туфайли сазовор бўлган. Унинг энг яхши фазилатларидан бири шуки, унутиб қўйилган масалаларни эслатиб туради. Мажлис ва сессияларда қимматли фикрларни ўртага ташлайди. Биз унинг фикр-мулоҳазаларига диққат билан қулоқ соламиз, фойдали таклифларини қўллаб-қувватлаймиз.

Мана бир мисол: кунларнинг бирида Ёқубжон ижрокомга кириб, бундай деди:

— «Коммунизм» колхозининг территорияси кенг, аёллар кўп. Лекин туғруқхона йўқ. Ҳомиладор аёллар тегишли медицина ёрдами ололмаяпти. Колхозда туғруқхона очиш масаласини тезда ҳал қилмасак бўлмайди.

Депутат Ёқубжоннинг жонкуярлиги мени қувонтирди. Колхоздаги аҳволни атрофлича ўргандик ва масалани ижроком мажлисида кўрдик. Масала ижобий ҳал қилинди. Туғруқхона яқин кунларда ишлай бошлайди...

Район ижроия комитети депутатлар ва қишлоқ Советларининг ёрдамига таянган ҳолда иш юритмоқда. Аҳолининг сиҳат-саломатлигини муҳофаза қилиш тўғрисида тинмай қайғуряпти. Район меҳнаткашлари сайлов олди йиғилишларида, сессияларда қишлоқларда медицина муассасалари тармоғини кенгайтириш, аптечкалар сонини кўпайтириш ва уларни энг зарур дори-дармонлар билан таъминлаш юзасидан қатор наказлар беришган эди.

Район Совети ва унинг депутатлари, қишлоқ Советлари сайловчиларнинг бу наказларини бажариш юзасидан қатор тадбирларни амалга оширдилар. Ижроком мажлислари ва сессияларида аҳолига медицина хизмати кўрсатишни яхшилашга оид масалалар тез-тез кўриладиган бўлиб қолди. Масалан, кейинги икки йил ичида ижроком мажлисларида медицина хизматига тааллуқли 35 та масала кўрилди.

Бундай мажлисларда ёш болаларни турли касалликлардан сақлаш, ҳовли ва жамоат жойларида, савдо шохобчаларида санитария-гигиена қоидаларига риоя қилиш каби масалалар муҳокама қилинди ва ишдаги камчиликларни бартараф этиш чоралари кўрилди.

Район Советининг 1967 йил сентябрь ойида бўлиб ўтган сессиясида соғлиқни сақлаш ва социал таъминот доимий комиссиясининг ҳисоботи эшитилди. Сессияда «Ёш ленинчи» колхозида туғруқхона, Қорабағиш қишлоғида дорихона очиш масаласи кўтарилган эди. Бу наказлар бажарилди. Куйбишев номли колхознинг Бўрилик участкасида медицина пункти учун бино қуриш масаласи ҳам сессияда ўртага ташланган эди. Ҳозир бу бино қуриб битказилмоқда.

Ёрқишлоқ, Қўрғонтепа қишлоқ Советлари ҳам «Саломатлик — туман бойлик» деган халқ мақолига амал қилиб, кишилар тўғрисида қайғурмоқдалар. Кишиларнинг сиҳат-саломатлигини муҳофаза қилиш учун зарур бўлган барча тадбирий чораларни кўраётирлар.

Районимизда 767 ўринли 7 та участка касалхонаси, 2 та диспансер, 1 та марказий касалхона ишлаб турибди. Қишлоқ ва ишчилар посёлкаларида 6 та фельдшерлик шифохонаси, 43 та медицина пункти бор. Бу муассасаларда 61 олий маълумотли врач, 293 ўрта медицина ходими ишлаяпти.

Яқин-яқингача ҳам районимизда кўз-қулоқ врачлари, психиатр врачлар, эндокринолог, анестезиолог, физиотерапевт ва бошқалар йўқ эди. Ҳозир бундай врачларимиз бор. Ижроком медицина ходимларининг малакасини ошириш ва тарбиялаш масаласига ҳам алоҳида эътибор бераётир. Соғлиқни сақлаш муассасаларининг моддий техника базасини мустаҳкамлаш, қишлоқ касалхоналарини йириклаштириш, амбулатория-поликлиника муассасалари ташкил қилиш, медицина ёрдамининг ихтисослаштирилган турларини кенгайтириш, медицина кадрларига қулай иш шароити яратиб бериш масалалари ижрокомнинг диққат марказида турибди.

Район маркази ва «Савай» совхозидаги касалхоналар ремонт қилинди ҳамда кенгайтирилди. Рентген аппаратлари ўрнатилиб, малакали рентгенологлар билан таъминланди. Марказий поликлиника қошида дорихона очилди.

Тозалик сиҳат-саломатликнинг гаровидир. Ижроком ва қишлоқ Советлари бунга эришмоқ учун қатор тадбирий чораларни кўрдилар. Ёрқишлоқ, Қўрғонтепа, Дардоқ қишлоқларидаги кўпгина колхоз ва совхозлар ҳамда Қорабағиш қишлоғидаги маҳалла ва хонадонларга водопровод келтирилди. Район марказидан олисдаги қишлоқларда ҳаммомлар қурилди.

Шунга қарамасдан ишимизда хато ва камчиликлар ҳам бор. Аввало шуни айтиш керакки, малакали врачлар етишмайди. Район бўйича атиги икки рентгенолог бор. Сил касалларини кўрадиган флюорография аппарати йўқ. Биз бу ҳақда Андижон область соғлиқни сақлаш бўлимига мурожаат қилганмиз. Лекин талабимиз қондирилмаяпти.

Айрим касалхоналарда ўринлар сони оз. Айниқса Ёрқишлоқ касалхонасида аҳвол ёмон. Қатор участка касалхоналарида «тез ёрдам» машиналари йўқ.

«Комсомол», Тельман номли колхозларда туғруқхона, Фрунзе номли совхозда эса касалхона йўқ. Районимизда ҳанузгача марказлаштирилган туғруқхона ва болалар касалхонаси йўқ. Бу масалаларни ҳал қилишда бизга Андижон область ижроия комитети ва область соғлиқни сақлаш бўлимининг ёрдами керак.

Ижроком ва қишлоқ Советлари ишдаги камчиликларни бартараф этиш чораларини кўрадилар. Барча қишлоқларда аҳолига медицина хизмати кўрсатиш яхшиланади. 1970 йилгача «Савай» совхозида 133 ўринли типовой касалхона, Андижон сув омбори районида 60 ўринли болалар касалхонаси қуриш мўлжалланмоқда. Навоий номли, «Қаҳрамон», «Победа», Ленин номли ва «Ёш ленинчи» колхозларида колхозлараро туғруқхоналар очилади.

Т. ТЕШАБОЕВА,
Андижон область, Қўрғонтепа район ижроия комитетининг раиси.

МУТАХАССИСЛАР — ОЛТИН ФОНД

ПАРТИЯ ТАШКИЛОТЛАРИ ИШ ТАЖРИБАСИДАН

<> <>

В. И. Ленин бутун хўжалик ва маданий қурилишга раҳбарлик соҳасида партия ташкилотлари ва партиянинг муваффақият билан ишлаши асосан кишиларни, мутахассисларни тўғри танлашга боғлиқ ва бу масала ташкилий-партиявий ишнинг негизидир, деб қайта-қайта уқтирарди. КПСС XXIII съезди кадрлар масаласидаги доҳий таълимотини янада ривожлантириб, бу иш партия фаолиятининг ажралмас қисми эканини яна бир бор таъкидлади.

Бўз район партия ташкилоти пахтачиликни интенсив ривожлантириш, мутахассис кадрларни танлаш, жой-жойига қўйиш ва тарбиялашда съезд кўрсатмаларини ўз иш фаолиятининг асоси қилиб олган. Райком ва бошланғич партия ташкилотлари колхоз, совхозлардаги мутахассис кадрларни сабот билан тарбияламоқда, уларга хўжаликнинг тақдири учун қайғуриш, кишиларга нисбатан талабчан ва сезгир бўлиш туйғусини сингдирмоқда. Ҳозир район хўжаликларида мингдан ортиқ турли касблардаги мутахассислар ишлаб турибди. Уларнинг кўпчилиги ўрта ва олий маълумотга эга, билимдон, ишнинг кўзини биладиган кишилар. Мутахассисларнинг тажриба ва ташаббуси пахтачиликни интенсив ривожлантириш, хўжаликларни иқтисодий қурилмасини мустаҳкамлашда муҳим аҳамият касб этаётир.

Район партия комитетининг тавсиясига мувофиқ иқтисодий жиҳатдан камқувват бўлган Тельман номли колхозга Мамасиддиқ Мирзақосимов агроном қилиб юборилди. Ўшанда колхознинг ҳар бир гектар пахта майдонидан 14 центнердан ҳосил олинаётган эди. М. Мирзақосимов хўжаликда кўп йил ишлади. Пахтачиликни комплекс механизациялаш, илғор тажрибаларни ишлаб чиқаришга жорий этишга жиддий эътибор берди. Пухта билими ва ташкилотчилик қобилияти билан одамлар орасида ҳурмат қозонди. Айни вақтда агрономнинг барча фойдали таклифлари колхозчилар томонидан қўллаб-қувватланди. Партия ташкилоти унга руҳий мадад берди, кадрларни танлаш ва уларнинг масъулиятини оширишда кўмаклашди.

Кишиларни уюштира билиш, уларнинг агротехника қоидаларига қатъий риоя қилиши фойдадан ҳоли эмаслигига ишонтириш муваффақият келтирди. Ҳисоб-китоблар хўжаликда пахта ҳосилдорлиги 1958 йилдагига нисбатан 13 центнер кўпайганини кўрсатди. Ўтган йили 925 гектар ернинг ҳар гектари ҳисобига 27 центнердан зиёд ҳосил кўтарилди. Комплекс механизация пахтачиликни интенсив ривожлантиришда асосий омилдир. Агроном маслаҳати билан экин майдонларининг катта қисмидаги ғўза машинабоп қилиб парвариш этилди. Натижада пахтачиликни интенсив ривожлантиришнинг асосий звеноси — машина терими плани ошириб бажарилди.

Районда ўзининг бутун билимини пахтачиликни интенсив ривожлантиришга бағишлаётган мутахассислар кўп. Энгельс номли хўжалик ҳам узоқ вақтлардан бери қолоқ ҳисобланиб келинарди. Тажрибали агроном А. Соҳибназаров ана шу хўжаликка раис қилиб сайланди. Бир вақтлар гектар бошига 12-13 центнердан ҳосил олиб келган хўжалик янги раҳбар келгач, қисқа муддат ичида қаддини ростлаб олди. Ўтган йили колхоз ҳосилдорликни гектар ҳисобига 28.6 центнерга етказди. Колхоз меҳнаткашлари районда биринчи бўлиб беш йиллик планни тўрт йилда бажарамиз, деган ташаббус билан чиқдилар. Райком бюроси Энгельс номли колхоз аъзоларининг бу ажойиб ташаббусини маъқуллади ва уни ҳамма хўжаликларда оммалаштиришни тавсия этди. Ҳозир райондаги жуда кўп хўжаликлар ана шу ташаббусга қўшилиб, ўз зиммаларига оширилган мажбуриятлар олишяпти.

Колхоз раҳбар кадрларини ўқитиш, илғор тажрибаларни умумлаштириш ва ишлаб чиқаришга жорий этишда мутахассисларнинг билими ва тажрибасидан ўринли фойдаланилмоқда. Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, машҳур механизатор Маннон Жалолов ўзининг назарий ва амалий тажрибаларини ҳамкасблари билан ўртоқлашмоқда. Пахтачиликни интенсив ривожлантиришнинг асосий омилларидан бири — ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилашдир. Бу ишга мутахассислар бебаҳо ҳисса қўшмоқдалар. Уларнинг ташаббуси билан 24 минг гектардан ортиқ майдонда коллектор-дренажлар қурилди. Сизот сувлари пасайтирилди, ернинг захи қочирилди, шўри икки-уч мартадан ювилди.

Райком ва бошланғич партия ташкилотлари бу йил ҳар бир колхоз, совхоз ва бригадада ҳосилдорликни гектар бошига 25 центнердан кам бўлмаслиги учун жиддий тадбирлар белгилади.

Район партия комитети ва маҳаллий партия ташкилотлари пахтачиликни интенсив ривожлантириш ҳисобига қишлоқ хўжалик экономикасини янада юксалтириш, оз меҳнат ва маблағ сарфлаб мўл ва арзон пахта етиштириш мақсадида энг илғор тажрибаларни умумлаштиряпти. Зоналар бўйича ана шу масалага бағишланган махсус семинарлар ўтказилмоқда. Бу — колхоз кадрларининг оммавий ўқитишнинг энг қулай йўлидир. Машғулотларни мутахассислар олиб бормоқда. Ана шундай семинарлардан бири «Колхоз экономикаси ва мутахассис» деган темага бағишланди. Машғулотни мутахассис М. Маматқулов ўтказди. У «Партия XVII съезди» колхозида оз меҳнат сарфлаб мўл ҳосил олишда қўлланилаётган усулларга батафсил тўхталди. Хўжалик йилдан-йилга экин майдонларини кенгайтириб, пахтадан мўл ҳосил етиштирмоқда. Чунончи, юбилей йилида қилинган харажат камайгани ҳолда, олинган даромад бурноғи йилдагига нисбатан бир мунча кўпайди. Агар 1966 йили колхоз пахтадан 1 миллион 383 минг сўм даромад олган бўлса, бу рақам юбилей йилида 1 миллион 393 минг сўмга етди. Бир колхозчининг кунлик иш ҳақи 4 сўм 64 тийинни ташкил этди. Шундай қилиб, ҳосилдорликни ошириш даромаднинг кўпайишига кенг йўл очиб беряпти. Бу — пахтачиликни интенсивлаш самарасидир. Семинарда ана шу кўрсаткичларнинг ҳаммаси чуқур таҳлил қилиб берилди.

Райком қишлоқ хўжалик мутахассислари ролини янада ошириш, уларнинг обрўсини кўтариш, уларда хўжалик тақдири учун масъулият ҳиссини кучайтириш мақсадида иш услубининг турли формаларидан фойдаланмоқда. Илғор тажрибаларни умумлаштириш учун мутахассислар кенгаши тузилган. Қишлоқ хўжалик билимлари университети ишлаб турибди. Соҳалар бўйича ҳар ойда мутахассислар куни ўтказилади.

Мутахассислар — олтин фонд. Улар қишлоқ хўжалигида сув билан ҳаводек зарур. Уларнинг билимидан, тажрибасидан фойдаланиш эса маҳаллий партия ташкилотларининг ташкилотчилик қобилиятига, ишнинг қай йўсинда ташкил этишига, кадрларни танлай билишига боғлиқ. Бўз район партия комитети пахтачиликни янада ривожлантиришни назарда тутиб, мутахассислар иштирокида колхоз ва совхозларда картограмма тузиб чиқишга эришди. Бу, тупроққа ўғит солиш ва пахта далаларини сув билан таъминлашнинг аниқ режимини белгилашга имкон берди.

— Шу кунларда, — дейди район партия комитетининг биринчи секретари Абдурашид ака Исмоилов, — мутахассис кадрлар диққатини беш йилликнинг учинчи йилида пахтадан янада мўл ҳосил етиштириш учун амалий тадбирлар белгилашга қаратдик. Ерга уруғ ташлаш бошланди. Район меҳнаткашларининг доҳий Ленин туғилган куннинг 100 йиллигини муносиб совғалар билан кутиб олиш юзасидан олган социалистик мажбуриятларини амалга оширишда мутахассис кадрларнинг улкан ҳисса қўшишига ишонамиз.

А. РАҲИМОВ,
«Совет Ўзбекистони»нинг махсус мухбири.

ИНТЕРНАЦИОНАЛ ТАРБИЯГА БАҒИШЛАНГАН КОНФЕРЕНЦИЯ

НАВОИЙ, 3 апрель. (ЎзТАГ). Кунлардан бирида Навоий химия комбинати электр слесарларидан Александр Телков билан Юрий Гиртишников иш вақтида қаттиқ куйиб, жароҳатландилар. Шошилинч суратда қон қуйибгина уларни қутқазиб қолиш мумкин эди. Врачлар ана шундай хулосага келганларидан кейин ярим соат ўтар-ўтмас, касалхона олдида кўплаб кишилар пайдо бўлди. Комбинат ишчилари — ўзбеклар ва руслар, украинлар ва тожиклар, осетинлар ва қозоқлар ўртоқларини қутқазиб қолиш учун ўз қонларини таклиф этар эдилар.

Бу воқеа корхона пропагандистлари учун улкан химия ва энергетика навқирон шаҳри меҳнаткашларининг олижаноб ҳис туйғулари тўғрисида батафсил ҳикоя қилиб бериш учун тема бўлди. Бундай мисоллар кўп. Навоий шаҳрини қуришда бутун мамлакат иштирок этмоқда.

Бу ерда «Партия маорифи ва интернационал тарбия масалалари» темасида Бухоро область илмий-методик конференцияси ўтказилди. Халқлар бузилмас дўстлигининг шаҳар ҳаётидан олинган ана шу ёрқин фактлари конференция учун асос қилиб олинди. Шаҳар партия комитетининг биринчи секретари В. Н. Сигедин меҳнаткашларни интернационал руҳда тарбиялаш соҳасида шаҳар партия ташкилоти олиб бораётган ишлар тўғрисида доклад қилди.

Олимлар, конференция қатнашчилари — пропагандистлар, сиёсий ахборотчилар, район ва шаҳар партия комитетларининг секретарлари, сиёсий маориф кабинетларининг мудирлари учун интернационализмнинг В. И. Ленин ишлаб чиққан назарий проблемалари тўғрисида, қардош халқлар маданиятининг бир-бирини бойитиши ҳақида ва бошқа темаларда доклад қилдилар.

Конференцияда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети пропаганда ва агитация бўлими мудирининг ўринбосари В. Т. Сизранцев нутқ сўзлади.

Тошкентнинг бугунги қиёфаси ҳар ниманинг ҳам ҳавасини келтиради. Кўплаб уй-жой ва маданий-маиший бинолар кетма-кет фойдаланишга топширилмоқда. Юқоридаги суратда: Чилонзорнинг 23-кварталида яқиндагина фойдаланишга топширилган «Бошқирдистон» деб номланувчи озиқ-овқат магазини. Бу замонавий савдо тармоғини қардош Бошқирдистон бинокорлари барпо этишган. Пастдаги суратда: ана шу магазининг секцияларидан бирида савдо пайти.

М. ГЛАУБЕРЗОН фотолари.

ЖИГАРЛАР

Бир ой эмас, бир йил эмас, ўн йилдирки Бурхонжон дард билан олишиб келади... Унинг оиласи катта: Азиза, Маҳбуба, Рихси опалари, уларнинг ўғил, келин ва невараларн бор. Ҳаммалари Бурхон билан бирга яшашади, бир қозондан овқатланишади. Бурхон хонадонда оила бошлиги ҳисобланади.

Бурхон Султонов 7 ёшида онасидан етим қолади. Орадан икки йил ўтар-ўтмас болаларини она меҳри билан суғормоқчи бўлган ота ҳам дунёдан кўз юмди. Ота-она тарбиясига, меҳрига ташна бўлган ўсмирлар энди бутунлай Маҳбуба опа ва унинг умр йўлдоши Саидориф акага тобе бўлиб қолишди.

Уруш... Беомон уруш бошланди! Уруш ўзининг қонли панжалари билан кўплар қатори Саидориф аканинг жонига ҳам тажовуз қилди. Ҳа, бу уруш Саидориф аканинг эмас, балки Азиза опанинг ёстиқдоши Камолхоннинг ҳам ёстиғини қуритди.

Урушдан юраклари қаттиқ жароҳатланган опа-сингиллар ота ҳовлисига йиғилишиб узоқ дардлашдилар, келажак ҳаёт режалари тўғрисида фикр олишдилар.

— Опа, — деди Маҳбуба Азизага қараб, — ҳаммамиз шу ҳовлида бирга яшасак. Укамиз Бурхонни ўқитсак, болаларимизни яхшилаб тарбияласак, бир-биримизга ҳамроҳ, суянчиқ бўлсак. Ота-онамизнинг масканини обод қилиб, чироғини ёқиб ўтирсак, бунга нима дейсиз?..

Шундай қилиб, бу хонадонда уч опа-сингил ўғиллари билан ва Бурхон бирга яшай бошладилар.

Бурхон Тошкент медицина институтини муваффақиятли тамомлаб, тери-венерик касалликлари бўйича малакали врач деган йўлланма билан Қашқадарё областининг собиқ Мироқи районидаги касалхонага ишга жўнади. Бурхон кишиларнинг соғлиги учун доимо жон куйдирар, вақт билан ҳисоблашмас, ким, қайвақт келмасин қабул қилар, унга яқиндан ёрдам кўрсатарди. Тоғ бағридаги узоқ қишлоқларга отда, пиёда бориб беморларни кўрар, дардларига малҳам бўларди.

Тоғ шароитида ишлаш ундан қўшимча мутахассислик эгаллашни тақозо қилди. Область соғлиқни сақлаш бўлими уни 1956 йили Тошкентга малака ошириш институтига терапия мутахассислигини эгаллаш учун ўқишга юборди. Аммо Бурхонга бу ўқишни тамомлаш насиб бўлмади. Ўқишнинг биринчи ҳафтасидаёқ касал бўлиб қолди. Бир-икки кунда тузаларман, деб дори-дармон қилди, доктор чақиртирди, тезда соғайишга умид боғлади. Аммо касал кундан-кунга ўз кучини кўрсата бошлади. Ҳарорат авжида... узлуксиз алахсирашлар... ҳамма-ҳаммаси тинкани қуритиб юборди.

Бурхон касалининг тез ўзгарувчанлиги касбдошларини ҳайратда қолдирарди. Дастлабки даврларда унда сариқ касаллиги ва тиф аниқланган бўлса, кейин унга бош мия ва мия пўстлоғининг шамоллаши қўшилди. Касалнинг келиши осон-у, кетиши машаққатли, ундан осонлик билан қутилиб бўлмайди.

Султоновнинг устозлари — профессорлар З. Умидова, Н. Исмоилов, касбдошлари Ғ. Ризаев, А. Д. Глаголова, Ш. Турсунов, А. Ваҳобов, марҳум Р. Болтаев, Я. Абезбадалова, ҳамширалардан Мария Кандратовна ва Мартена Ивановналар унинг ҳаётини сақлаб қолиш учун бор куч ва билимларини ишга солдилар; дард билан беомон курашдилар.

Ўлим инсоннинг ақл-заковати, идроки, иродаси, меҳр-садоқати ва қудратига бас кела олмади, у таслим бўлди. Бурхон ўлимнинг даҳшатли панжаларидан озод қилинди. Султонов шифокор касбдошларининг номини тилга оларкан, уларга бўлган чексиз миннатдорчилигининг поёни йўқ. «Улар, — дейди Бурхон, — менинг халоскорларим. Мен улардан бир умр ҳаётим билан қарздорман».

Бурхон Султоновнинг ҳаётини сақлаб қолишда Маҳбуба опаси врачлар билан баравар ишлади. У укаси бошида парвона, на кечаси ва на кундузи кўз юмади, ғунни-кунга, кунларни эса тунларга улаб қанчадан-қанча кунларни бедорликда ўтказди. Булар унинг рангини сомондек қилиб, этини устихонга айлантириб қўйди. Дунёда касал боқишдек оғир иш бўлмаса керак. Касал-касал бўлмай, касал боққан касал, деган гап одамлар ўртасида бежиз айтилмайди-да.

Маҳбуба опанинг укасига қилган хизматларини, она меҳридан ортиқ меҳр-муҳаббатини, садоқатини баён қилишга ҳар қандай таъриф ҳам ожизлик қилади.

Бурхон Султонов ҳам опаларидан беҳад миннатдор.

— Мен ота-онамдан ёш қолган бўлсам ҳам, улар меҳрини опаларимда кўрдим, — дейди Бурхон. — Маҳбуба опам меҳрибон онам бўлди. Мен қаерда бўлмай, опам бирга ёнимда юрди. Азиза опам қўш қанотим — бозорим борми, кир-чиримим борми, ҳаттоки, доктор чақиртиришларгача бўлган дастёрчиликни, шу опанинг ўзи қилди. Рихси опамни отам десам ҳам бўлади. Кўнглим тусаган нарсани оғзимга тутишга ҳаракат қилди. Уларнинг қайси бир ҳислатларини айтай, улар ажойиб аёллар.

Дарҳақиқат, улар ажойиб аёллар. Улардаги ҳақиқий аёллик нафосати, оналик меҳри, инсоний бурч, кучли ирода, садоқат улар ҳуснини безаган. Улар буюк зот, улар ҳурмат-иззатга сазовор инсонлар! Улар ўн йил Бурхон билан дард азобини бирга чеккан жафоқашлар, меҳрлари дарё аёллар!

Бурхон Султонов ҳозир секин-аста соғайиб бормоқда. Энди у чалқанча ётиб, шифтдаги тоқиларни санамайди. Меҳрибон опалари ёрдамида чой ичиб, овқатланмайди. У оз бўлса ҳам ўтирадиган, хоҳлаган ёнбошида чарчагунча ётадиган, дўстлари билан бемалол суҳбатлаша оладиган, 2—3 кунда оз-оздан телевизор кўрадиган, радио эшитадиган бўлиб қолди... Бурхоннинг бедор изтиробли тунлари секин-секин ширин уйқули кечаларга айланмоқда. У ўзининг севган постига тезроқ қайтишни сабрсизлик билан кутмоқда.

— Ҳунар танлашда янглишмаган эканман, — дейди ўз касбига ихлос қўйган Султонов, — ҳамма ҳунар ҳам инсон учун керакли, аммо уларнинг отаси: шифокорлик экан. Чунки ҳаёт учун керакли бўлган инсон саломатлигининг посбонлари — шифокорлардир. Ўз касбим кучини беморлигимда яхши синадим.

Орзунгизга, эзгу истакларингизга албатта эришасиз, доктор Бурхон Султонов! Хонадонингизда катта тўйлар бўлади, қайлиқ келади, биз шунда сиз билан бирга бўламиз. Сизни меҳнатдаги ўрнингизга қайтишингизни касбдошларингиз, дўст-биродарларингиз сабрсизлик билан кутмоқда.

С. САИДАМИНОВ.
Тошкент шаҳри, Париж коммунаси маҳалласи.

ОҲАНГАРОН БОЙЛИГИ

1-«Оҳангарон» совхози далалари дарёнинг ўнг соҳили бўйлаб, Облиқ қишлоғига туташиб кетган. Совхоз чорвачилик билан шуғулланади, шу яқин атрофдаги саноат шаҳарлари меҳнаткашларини нозне‘матлар билан таъминлаш мақсадида сабзавот ҳам экади.

Тоғолди зонасида совхознинг қўйчилик фермалари жойлашган. Бу хўжаликда 20 минг бошга яқин корридель типидаги қўйлар боқилади. Қўйчилик рентабелли тармоққа айланган. Биргина ўтган йили совхоз бўйича қўйчиликдан 100 минг сўмдан кўпроқ фойда олинди.

Илгари бу ерларда жайдари қўйлар боқиларди. Кутилганидан кам маҳсулот олинарди. Ўзбекистон чорвачилик илмий-тадқиқот институти бу ерда ҳам гўшт, ҳам жун берадиган сермаҳсул қўйларни кўпайтиришни лозим деб топди. Шу муносабат билан 1955 йили 1-«Оҳангарон» совхозида ёш олим И. А. Тапильский раҳбарлигида янги зотли қўйларни кўпайтириш юзасидан иш бошлаб юборилди. Бунинг учун ўша йил кузда думбали қўйлар Кавказ меринос зотли қўчқорлар билан сунъий равишда урчитилди. Бундай зотли қўйларнинг ҳар бири 6-7 килограммдан, қўчқорлар эса 10 килограммдан майин жун беради.

Олим И. А. Тапильский бу билан чегараланиб қолмади. У янги зотли қўйлар вужудга келтириш учун бетиним иш олиб борди. Жайдари ва Кавказ меринос қўйларни «Линькольн» қўчқорлар билан урчитди. Натижада ҳар бир совлиқнинг тирик вазни 80-90 килограмм, қўчқорларники эса 150-180 килограммга етказилди. Ҳар бир қўзи ва қўчқордан қирқиб олинган ярим майин жун 10-12 килограммни ташкил этди. «Линкольн» зотли қўйларнинг жуни ялтироқ бўлиб, толасининг узунлиги 25-30 сантиметрга етади.

Ана шу зотли совлиқлар туққан қўзиларнинг оғирлиги 4,5-7 килограмм келади. Қўзилар 4-4,5 ойга етгач оғирлиги ўртача 30 килограммни, қўчқорчаларники эса шу давр ичида 32 килограммни ташкил этади. Бундай зотли қўйлар ҳаво иссиқ шароитда тоғолди ва тоғли зоналарда яхши ўсади. Ҳар 100 совлиқдан 120 тадан қўзи олинади.

Ана шулар туфайли совхозда қўйлардан катта даромад олинмоқда, хўжалик эса тобора рентабелли бўлиб қолмоқда. 1966 йили қўйчиликка сарфланган ҳар 100 сўмлик харажат совхозга 117,8 сўм фойда келтирди. Хўжаликнинг иккинчи бўлимида эса бу фойда миқдори 157,2 сўмни ташкил этди.

Гўшт-жун кўпаётганлиги туфайли даромадга даромад қўшиляпти. Думбали қўйлар жунининг ҳар бир килограмми 2 сўм 10 тийиндан сотилган бўлса, янги зотли қўйлар жунининг ҳар бир килограмми давлатга 5 сўм 90 тийиндан сотилмоқда.

Айниқса коммунист Самад Ўразалиев бригадирлик қилаётган қўйчилик фермасида яхши муваффақиятлар қўлга киритилмоқда. Шу иккинчи бўлимнинг бош чўпони Мўмин Холтўраев ҳар бир қўйдан ўртача 3,47 килограммдан жун қирқиб олмоқда. Шу бўлимнинг чўпони Абдулаз Ўразалиев ҳар 100 совлиқ ҳисобига 120 тадан қўзи олширмоқда ва ҳар бош қўйдан 3,5 килограммдан жун қирқиб олмоқда. Биринчи бўлим чўпонлари Тилла Маҳкамов, Абдушукур Курдошев, Ўраз Эралиев ва бошқалар ҳам ўрнак кўрсатиб ишлашяпти.

Қўйчилик — 1-«Оҳангарон» совхозининг катта бойлиги ҳисобланади. Бу хўжаликнинг ибратли ишларидан намуна олаётган Юқори Чирчиқ, Ўрта Чирчиқ, Бўка, Орджоникидзе ва Оққўрғон районлари ҳам худди шундай зотли қўйларни кўпайтиришга киришдилар. Совхоз уларга 500 бош наслли қўчқорлар беради.

В. УРИЦКИЙ.

Алишер Навоий юбилейи олдидан

ИЖОД „СИРЛАРИ"ДАН ЎРГАНИБ...

А. С. ПУШКИН номидаги Тил ва адабиёт институти илмий ходимлари буюк Алишер Навоий туғилган куннинг 525 йиллигига жиддий тайёргарлик кўраётирлар. Юқоридаги суратда бу соҳада баракали иш олиб бораётган илмий ходимлар — филология фанлари кандидатлари А. Абдуғафуров, С. Ғаниева ва Т. Аҳмедов ўртоқлар тасвирланган. Республикамиз рассомларидан бир группаси мутафаккир шоир Навоий номи билан аталган музейни безаш устида катта иш олиб боришмоқда. Пастдаги суратда (чапдан): рассомлардан А. М. Коник, Я. Г. Юрцейко ва М. М. Воронский ўртоқларни кўриб турибсиз.

Н. Глауберзон фотолари.

Мамарасул БОБОЕВ.

Навоий ижод гулшанидан ким таълим олмай вояга етди? Чекиниш саёҳатини узоққа чўзмай, мана, биргина ўзбек совет даври шоирларинигина кўз олдимизга келтириб кўра қолайлик. Ойбекни олинг! Мен баъзан беихтиёр «Навоий ва Ойбек» сўзларининг бири ўрнига, иккинчисини ишлатиб юбораман. «Нега бундоғ?» деб ўйлаб қарасам, бу икки ёрқин номларни мен бир-бирига доимо жуда яқин, жуда ўхшаш ҳолда тасаввур қилар эканман. Ахир, бизнинг авлод онгига маҳкам ўрнашиб олган буюк Навоий образини биринчи бўлиб Ойбек яратди-да! Бу нурли образдаги юксак инсоний фазилатлар Ойбек сиймосидаги мавжуд фазилатлар ҳам-ку, ахир!

Ойбек Навоийни тарихнинг чуқур қаъридан авайлаб, шикаст етказмай, ёруғликка олиб чиқибгина қолмади, унга ўзи сайқал ҳам берди, уни сўнмас обидага айлантирди. Ойбекнинг ўзи ҳам улуғ устоздан ўрганиб, халқ севган улкан санъаткорлар қаторига кўтарилди.

Ҳамид Олимжонни олинг. Шоир асарларини ўқир экансиз, унинг аввало, ўз классик меросимиз, айниқса, буюк Навоий меросининг чуқур билимдони эканини дарров пайқайсиз. Шоирнинг Навоиёна ғазаллари, жўшқин достонлари ва бошқа асарларидаги теран мазмун ва етук бадиийлик Навоий ижоди чашмасидан авторнинг қониб-қониб сероб бўлганидан далолат бериб турибди.

Атоқли олим ва шоирларимиз бўлмиш Ғафур Ғулом ва Мақсуд Шайхзодалар эса, шарқ классик поэзиясининг, шу жумладан, Навоий ижод мактабининг қобил шогирдларигина эмас, шу билан бирга, бу соҳанинг жонли қомуслари ҳам эдилар.

Уйғун, Собир Абдулла, Зулфия ва Миртемирлар ҳам шу чашма бўйида кўкарган чинорларимиздан.

Бу рўйхат жуда катта. Энг муҳими шундаки, буларнинг ҳар бири ўз ижодларида эришган катта муваффақиятлари учун, аввалам бор, бой классик шеъриятимиздан, улуғ Навоийдан миннатдордирлар. Хуллас, беш юз йилдирки, буюк Алишер шеърият кўкида жуда кўп шоирлар йўлини ёритиб келаётган сўнмас ёруғ машъалдир.

Улуғ Озарбайжон шоири Фузулий ўз «Лайли ва Мажнуни»нинг кириш бобларидан бирида, замонасида шеъриятнинг касодга учраганидан ва ўзининг оғир қисматидан шикоят қилиб, ҳомийсизлигидан зорланади, шоирларнинг ҳаммаси ҳам бир ҳомий паноҳида ижод қилганларини уқтиради. У, бу шоирларни, устоз сифатида, номбаном тилга олганида ҳам, агар бирор ғамхўри ёки бирор ҳимоячиси бўлганда, ўз номини ҳам шу машҳурлар қаторига қўйса, арзийдиган шоир эканига ишора қилади.

У, буюк Низомий билан бир қаторда Навоий номини тилга олар экан, унинг ҳақида шундай деди:

Ўлмишди Навоийи суханден,
Манзури шаан-шаҳи Хуросон.

(яъни, Навоий деган сўз устаси бўлган эди, у Хуросон шаҳан шоҳларининг иззат-икромли кишиси эди). Шоирнинг баракали ижод қилишига шулар ҳомийлик этдилар, дейди Фузулий.

Тўғри. Лекин, Хуросон шоҳларига манзур бўлган буюк Навоий эса, шоҳлик ҳукмрон бўлган ўз диёрида, шаҳан-шоҳлар Хуросонида шундай кайфиятда ҳам яшадики, бу шоирнинг ўз тақдиридан ҳамма вақт мамнун эмаслигини очиқ кўрсатади.

У ёрнинг изтиробли муҳаббатидан ва диёр аҳли чеккан машаққатидан бор овози билан фарёд қилишгача етди:

Жунун водийсига мойил кўрармен жони зоримни,
Тилармен бир йўли бузмоқ — бузулғон рўзғоримни.
Фалак бедодидин гарчи, мени ҳони ғубор ўлдим,
Тилармен топмагайлар тўтиёлиққа ғуборимни.
Деманг: Қай сари юз тутдинг? Менга йўқ ихтиёр, охир,
Қазо илгига бермишмен йинону ихтиёримни.
Туганди ашни гулгун, эмди қолмиш заъфароний юз,
Фалак зулми бадал қилди хазон бирла баҳоримни.
Диёрим аҳли бирла ёрдин бошимга юз меҳнат,
Не тонг, бошим олиб кетсам қўйиб ёру диёримни.
Ёмон ҳолимға бағри оғригай, ҳар кимсаки кўргай,
Бағир парколасидин қонга булғонгон узоримни.

Навоий шундай бир улкан чинорки, уни бир мартадаёқ кучиб бўлармикин? Навоий шундай бир теран уммонки, унинг тубига етган ғаввослар кўпмикин? Навоий шундай бир буюк тоғки, унинг энг баланд чўққисини кўра олган лочин ғоят бахтиёр, албатта.

Навоийнинг буюклиги ҳар кўзга ҳар хил бўлгани каби, унинг ижод «сирлари»дан ҳам ҳар ким ҳар хил даражада воқиф бўлолгандир.

Мен умримда устозимиз улуғ Алишер Навоийга уч марта рўбару келдим. Биринчи мартасида бола эдим, уни яхши ўқидиму, маънилар хазинасига яхши доҳил бўлолмадим. Иккинчисида орадан кўп йиллар ўтганига қарамай, шошилиб ўқидим, шошилиб тушундим.

Кейинроқ ҳаётимда қизиқ бир ҳодиса юз берди. Бу йилларга келиб мен «шоир» десалар, «лаббай!» — дея бошлаган, яъни 1-2 шеърий тўпламнинг автори сифатида танилиб қолган эдим. Лекин очиғини айтсам, шеърларимнинг кўпи кўнглимни унча қувонтиролмасди. Қисқаси, ўқиш-ўрганиш зарурати сезиларди.

Шунда мен улуғ Навоий билан учинчи марта учрашдим. Қийинчиликларни енгиб, Навоий гулшанига ўзим учун йўл очдим. Аввалги учрашувлардаги бепарволигимга афсуслар қилдим.

Юқоридаги саволларим жавобининг ҳам нақадар тўғрилигини улуғ устознинг гигант ижодини жиддий ўрганишга киришганда билдим. Бу жавобларни, аввало, Навоий сиймосининг ўзида мукаммал ҳолда кўрдимки, бу шоирга хос фазилатлар — тинмай ўқиш, ўрганиш, таққослаш, юракдан куйиниб билиш, муҳаббат ва нафрат туйғуларини тўғри шарҳлаш, турмушга, кишиларга синчков кўзли бўлиш, турмушни ҳаққоний куйлаш ва замон билан ҳамнафас бўлишни билиб олиш — буюк шоир ижодидан мен воқиф бўлган дастлабки «сирлар» ана шулар эди.

Шеъриятда Навоиёна сабот ва муҳаббат билан меҳнат қилиш — бу мен воқиф бўлган «сир»ларнинг иккинчиси, энг муҳими бўлди.

Бир куни:

— Қиличгина ўз ўткирлигини яланғоч кўрсатади. Аммо шеърдаги бадиий фикр яланғоч бўлса, қиличдан ҳам совуқ бўлади! У албатта гўзал либосда, бадиий либосда ўткирдир! — деган фикрни уқтиргандай бўлди устоз ўзининг дастлабки сабоқларидан бирида менга.

Демак, шеърдаги тўртликлар ва ҳар бир мисрадаги фикрлар, маънолар, туйғулар гўзал ва ўзига ярашиқ либосда, чиройли образларда ифодаланиши шарт. Дарҳақиқат, гўзаллар ҳам, нозик ғазаллар сингари, шундай чиройли либосларда яна дилбар кўринадилар ва бир боқишдаёқ мафтун этадилар кишини.

Бу гапни мен илгари ҳам эшитгандайман. Бу фикр менда «Чор девон» мутолааси пайтларида туғилган бўлиши керак. Чунки, «Чор девон» бу фикрни тасдиқловчи чиройли ғазаллардан иборатдир. Мана, бир мисол:

То хаёлинг гаҳ кўнгил, гаҳ кўз аро меҳмон эрур,
Кўз аро кўнглим аросинда хасаддин қон эрур.
Кўнглима пайконларингдан қатра-қатра сув эмас,
Ҳолима кўздек баайниҳ, ул дағи гирён эрур.
Ғарқмен ашк ичраким, ишқинг танимни ўртамас,
Йўқса, ўт ким кўрдиким, хошок аро пинҳон эрур?
Ҳажр ўқидинким эрур бағрим аро юз минг тешик,
Ҳар тешик бир кўздурким, ҳолима ҳайрон эрур.
Ҳусн майдонида ул кўз чобукидурким анга
Хол мушкин гўю зулфинг анбарин чавгон эрур.
Давр бўстонида бош чеккан ниҳол атрофида
Шох эмас, новак дегил, япроқ эмас, пайкон эрур.
Тиғ ила душвор айлабсен Навоий қатлини,
Чеҳрадан бурқани олғилким, басе осон эрур.

Ҳаммага тушунарли бўлган бу камёб ғазал мисраларидаги фикрлар, ҳис ва туйғулар бадиийликнинг нақадар гўзал ва рангбаранг нафис либосларига ўралган! Бирор мисрада ҳам фикрни қиличдай яланғоч ҳолда учратмайсиз бу ғазалда.

Шеър тўқимасида бирор арқоқ ҳам салқи бўлмай, ҳаммаси бир хилда таранг тортилган ҳолда тўқилиши керак! — деган фикр туғилди миямда Мажнуннинг Лайлига ёзган хатини ўқиганимда.

Яъни шеърларимизни ташкил қилган тўртликлар, байтлар, ҳатто мисралардаги сўзлар — ҳам маънода, ҳам ҳисда ва ҳам бадиийликда — паст вазифа ва кучга эга бўлмаслиги шарт, деб уқтирди устоз.

Шундан кейин, Навоийнинг ана шу таълими нуқтаи назаридан қараб, шеърларимда ортиқча тўртликлар ва мисралар топа бошладим.

«Чор девон»даги ҳамма ғазалларда ҳам Навоийнинг ўзи бу қоидага қаттиқ амал қилган. Марҳамат, мана, қуйидаги ғазалдан келтирилган намунада «Мана бу байт, ёки мана бу мисра ортиқча ёки, фикрда, таъсирда баравар эмас деб кўрсатинг-чи:

Оҳим ул ганж ёд этмас бизинг вайронани,
Ул кўёш бир зарра ёритмас бузуғ кошонани.
Эгма қошин кўргузуб айлар манга маъни жунун,
Янги ой бирла керак соғ этса бу девонани.
Кўзима ул важҳдин дермен юзинг афсонасин —
Ким, севарлар уйқусизлар доимо афсонани.
Узгалар ҳуснидин ўртанмамин, гардун ҳар неча
Еритур минг шамъу, куйдирмас бири парвонани.

Шеърда тақлид ва такрор — ожизлик белгисидир!

Бу — улуғ Навоий ижодидан мен хабардор бўлиб олган «сир»лардан ибратлиси бўлди.

Ижодда тақлид ва такрор (санъатнинг ҳамма турида ҳам) шеърни бетаъсир, жонсиз қилиб ташлайди.

Буюк Алишер иш ва ижод орасида мутолаага вақт топган эди. У ўздан олдинги ўзбек ва форс ёзувчиларининг асарларини мукаммал ўрганган эди. У, шунингдек, ўзи билан замондош бўлган кекса ва ёш шоирларнинг шеърларидан ҳам хабардор бўлиб турарди.

Буюк шоир тақлид ва такрорни ожизлик деб тушунганидан бўлса керак, у бирор шеърида бировни ҳам, ўзини ҳам ўринсиз такрорламаган.

Бизда, афсуски, шундай шоирлар ҳам борки, ҳатто бугунги шеъри кечаги шеърининг ё мазмунда, ё шаклда, ё вазнда ёки учаласида ҳам айнан такрор бўлади. Бундай нуқсонни шеър муаллифи қайта-қайта нашрларда ҳам тузатмайди. Пировардида, такрор ва тақлид шоир билан умрбод йўлдош бўлиб қолар экан. Бир хиллик ҳар ишда ҳам зерикарли-ку, ахир!. Айниқса, санъатда тақлид ва такрорни ҳамма ҳам сесканиш даражасида ёқтирмайди.

Шеърда байт ва мисралар бадиийликда, яъни таъсирчанликда, борган сари кучайиб, баландлаб борса, шеър яна гўзал чиқади, дегандай бўлди бир куни устоз астагина менга. Шунинг учун секин гапирдики, булар ижодий «сирлари» эди, ахир!

Шеърда биринчи тўртликдан иккинчиси, иккинчисидан учинчиси, биринчи байтдан иккинчи байт, иккинчисидан учинчи байт, биринчи мисрадан кейинги мисралар зўрайиб борсалар, шеър кишига қаттиқ таъсир қилади ва ўз-ўзидан ёд бўлиб қолиши ҳам ана шундан, деярди у гўё.

Бу, шоирнинг маҳоратига боғлиқ албатта. Бизнинг баъзиларимиз каттагина бир шеъримизда битта ёки иккита ўхшатиш ёки дурустроқ тасвир бўлса, «Бу шеърим қойил-мақом шеър бўлди-да» деб қаноат ҳосил қиламиз ва уни қайта ишламаймиз. Навоийда эса, бутун бир шеърда эмас, ҳар бир мисрада 2-3 оригинал ўхшатиш ва тасвирлар устма-уст учрайди.

Улуғ Навоийнинг бу юксак даражасига кўтарилиш амри-маҳол, албатта, лекин унга интилиш ҳам фазилатдир, — деган қарорга келганман ўзимча. Устознинг юқоридаги фикрини исботловчи ва мени мафтун қилиб олган бир шеърни, мени қаттиқ сеҳрлаб олган бир гўзал ғазални мисолга келтириб, айни вақтда, бу ғазал завқидан сизни ҳам баҳраманд қилишни истайман. Тўғрисини айтсам, мен бу ғазалгача, лирикада шу қадар нозик дид билан, соф юрак билан, шу қадар самимият ва оташин тилу дил билан тўқилган бошқа бир ғазални ўқиганимни эслай олмайман.

Ер ила бир хилват истарменки, агёр ўлмагай,
Балки, ул хилватнинг атрофида дайёр ўлмагай,
Элдан андоқ ёшурун истармен ул хилватниким,
Кўнглим андин воқифу, жоним хабардор ўлмагай.
Буки, дерлар: бордир девор кейнида қулоқ,
Ул фазо даврида кўз етгунча девор ўлмагай.

Ҳофиз ашуласидан завқу-шавққа тўлиб кетганлар беихтиёр «Дўст!» деб юборганларидай, «Тасанно!» деб юборгинг келади бу ғазал охирига етганида, киши. Демак, юқори дид билан, самимият билан ёниб тўқилган шеър ҳамиша дилбардир!

Ижодда ва ҳаётда дадил ва мустақил бўлиш ҳаётий зарурат! — деди бир кун суҳбатимизда устоз Алишер овозини фавқулодда баланд кўтариб. — Шоир юрагини майда-чуйда чангу ғуборлардан сақлай билиши керак, — уқтирди у, — энг аввал, хушомаддан ва макру ийво каби чиркинлардан сақласин. Акс ҳолда, у юрак тездан «гунггалак» бўлиб қолиши мумкин.

Шунда менинг кўз олдимдан «тили лол» бўлиб қолган, «жимиб» кетган ёки ўзи-ўзини такрорлаб қўйган, хислари сийқаланиб, «чулдираб» қолган «шоирлар» дан баъзи бирлари ўтдилар, «Улуғ устознинг бу гапи ҳам нақадар ҳақиқатдир!» дедим ўзимга-ўзим.

Буюк шоирнинг мен воқиф бўлган ижодий «сирлари» шугина эмас, албатта.

Улуғ Навоийнинг шеърият дунёсидаги олий маҳорат мактаби; бошқа буюк шоирлар мактаби каби, биз учун ҳам, биздан кейин келаётган авлод-авлод шоирлар учун ҳам ҳамиша очиқ ва обод, ҳамиша сирли ва сеҳрли, ҳамиша фаровон ва серфайз, ҳамиша шабнам доналари ёққан гул барглари каби тоза-тар ва жонлидир.

ШИФОКОР МАСЛАҲАТИ

ТЕПКИ

Яқинда Октябрь районидаги 19-болалар поликлиникасида бўлдим. Бир аёл бошига рўмол ўралган 5—6 ёшлардаги болани етаклаб кириб келди.

— Келинг опа, хизмат, — ширин сўз билан кутиб олди врач Исмоилова.

Аёл илиқ муомаладан бир қоп семиргандай бўлди, очилиб, дадил гапирди.

— Туппа-тузук ўйнаб юрган бола, нима бўлдию бирдан иситмалаб, касал бўлиб қолди. Иштаҳаси йўқ. Оёқ-қўллари оғриб, ётиб қолди.

Ўйчигандир тузалиб қолар деб, парво қилмагандик. Кеча туни билан ухламади, нуқул қулоғим, дейди. Эрта билан қарасак иккала қулоғининг олди бўйни аралаш шишиб кетибди.

Гапнинг очиғи, тушунмаслик қурсин, тепки бўлган экан ирим-жирим қилиб, вақтни ўтказиб юбордик. Кечирасиз охири бўлмади. Боланинг аҳволи ёмонлашиб, сизга олиб келдим.

Эркинжон ҳақиқатан ҳам тепки билан касалланган эди. Боланинг юзи, бўйинларига қоракуя суриган эди.

Врач Исмоилова қоракуянинг сабабини сўради.

— Иримимиз шу-да, остонага бошини қўйиб, эгизак туққан аёлнинг оёғи билан қоракуя суртдик...

— Иримингиз фойда бермадими?

— Қуриб кетсин, ирим! — деди она ҳижолат тортиб. — Қайтага овора бўлганим, вақт ўтказиб, кўрпа-ёстиқларни қоракуяга бўяганим, дардни улғайтирганим қолди.

Ҳурматли ота-оналар, жигарлар шуни эсдан чиқармангки, тепки юқумли касаллик бўлиб, медицинада паротит деб аталади. Дард қулоқ олдидаги безнинг касалланишидан келиб чиқади. Тепки ҳақида машҳур юнон врачи Гиппократ VIII асрдаёқ биринчи маълумот берган. 1934 йилда эса олимлар бу касалликни қўзғотувчи сабаб вирус эканлигини қатъий аниқладилар. Вирусни электронли микрофотография орқалигина кўриш мумкин. Вирус бемордан ҳаво ва сўлак-тупик зарралари оғиз, бурун томоқ орқали юқади. Баъзан касал боланинг идиш-товоқлари орқали ҳам юқиши мумкин. Бу касаллик билан 5—15 ёшгача бўлган болалар кўпроқ касалланадилар. Тепки кўпроқ қиш, баҳор фаслларида учрайди. Касаллик юққандан кейин орадан 18—20 кун ўтгач юзага равшан чиқади. Касаллик 38—39 даража иситма билан бошланади. Иштаҳа йўқолиб, оёқ-қўллар оғрий бошлайди. Қулоқ атрофидан бошланган шиш аста бўйин атрофига ўтади. Бир томондан, баъзан ҳар икки томондан шишиб беморнинг овқат чайнаши ютишини қийинлаштиради. Оғриқ зўраяди.

Ўз вақтида тўғри даволанмаса, кўз, қулоқ ва мияга ҳам таъсир қилиб, ҳатто менингит касаллигини келтириб чиқариши мумкин.

Тепки бўлган бемор болаларни фақатгина врачлар даволашлари керак. Беморнинг оғзи тез-тез борний ёки марганс сувлари билан чайқаб турилади.

Бериладиган овқатлар мумкин қадар мазалик, суюқ ва ютишга осон бўлиши зарур. Масалан, сут, қатиқ, қаймоқ, атала, қайнатма гўшт, товуқ шўрва, илитилган тухум, хўрда, чой, какао ва ҳоказо. Турли мева шарбатлари жуда ҳам фойдали. Бўйин атрофидаги шишнинг устига кепак қиздириб қўйиш, грелка ёки кўк лампа воситаси билан доим қиздириб иссиқ тутиш лозим. Бошқа антибиотик дорилар врач томонидан тайинланади.

Фарзандларингизда тепки касаллиги пайдо бўлиши билан, фойдасиз ирим-чиримлар қилмасдан, дарҳол врачга мурожаат қилинг. Дардни улғайтирманг.

И. ФОЗИЛОВ,
Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган врач, медицина фанлари кандидати, доцент.

АЙНИЙ ЎҚИТГАН АЁЛ

ЛАВҲА

Саккизинчи март эди. Сочларига лента тақилган, фартукли бир гуруҳ қизчалар муюлишдан бурилиб кўк дарвоза олдида тўхташди. Уларнинг қўлида даста-даста гул... Қизлардан бири қўнғироқ тугмасини босган эди, қадди сал эгик, чеҳрасида ажин тор ташлаган бир аёл чиқиб келди. Қизлар қалдирғочдек чуғурлашиб унинг иссиқ бағрига отилишди.

— Байрамингиз муборак Мунаввар опа!

Аёлнинг кўзларида нур чақнади. Қўйни тўла гул билан қизларга боқаркан:

— Раҳмат, қизларим, катта раҳмат, — деб такрорлади, холос.

Мунаввар опа ким? Унинг шамшод қаддини буккан, тўлин ойдек юзларига ажин солган нима? Умрини бекор, изсиз ўтказиб яшаганлар ҳам қарийдику. Буни уйқуда яшагандан фарқи йўқ. Лекин бунақа яшашнинг нима ҳам кераги бор! Йўқ, Мунаввар опа кураш ва алангали йилларда ўсиб, улғайди. Даҳшат ва ҳаяжонга тўла эди у йиллар...

1921 йил... Мунаввар йирик адиб Садриддин Айний бошчилигида ташкил топган Самарқанд дорилмуаллиминига биринчилар қатори кириб ўқиди. Бунда унинг тоғаси, шу дорилмуаллимин ташкилотчиларидан бири маърифатчи Неъмат Қаҳҳоров катта ёрдам берди.

«Айний домла тарих ва географиядан, Н. Қаҳҳоров математика фанларидан сабоқ берардилар, — деб хотирлайди Мунаввар опа, ўша кунларни. — Айний домла дарсга кирганларида хона сув сепилгандек жим-жит бўлиб қоларди. Биз у кишининг сўзларини қунт билан тинглардик. Ҳатто танаффус пайтларида ҳам даврա қуриб, суҳбатлашар, у кишини ҳар хил саволларга тутардик. Бир куни курсдошларимиздан бири «биз учун тарихни ўрганишнинг нима кераги бор, шусиз ҳам тараққий этаверамизку» деб қолди. Айний домла бундан ранжигандек бўлиб жавоб қилдилар:

— Олдин биз ким эканлигимизни, қайси йўлдан бораётганлигимизни билишимиз фарз. Бунингсиз бир одим ҳам олға боролмаймиз. Ўтмишимизни, тарихимизни билмасдан туриб, келажагимизни ярата олмаймиз. Буни икки қулоқларингиз билан эшитиб олинглар, болалар.

Ўша йиллар малакали кадрлар, ўқитувчилар етишмас эди. Дорилмуаллиминимизда турк ва австралиялик мураббийлар ҳам бор эди. Кўп ўтмай Тошкентда хотин-қизлардан муаллимлар тайёрлаш қисқа курси очилди. Давр талаби билан мени шу курсга юборишди. Бу ерда профессор Зулфия Умидовадан кўп нарсаларни ўргандим.

1927 йил мени Марғилонга юборишди. Ўқитувчилик билан бир қаторда шаҳар қироатхонасидаги деворий газеталарда шеър, ҳикояларим билан қатнашиб турардим. Мени ҳам адабий кечага таклиф этишди. Ўрда яқинидаги бир уйнинг болахонасига йиғилишдик. Мендан бошқа яна бир юзи очиқ аёл бор экан. Граммафон қўйиб Мулла Тўйчи, домла Ҳалим Ибодовларнинг ашулаларидан тингладик. Бир оз вақт ўтгач биз орзиқиб кутаётган киши кириб келди. Ҳамма ўрнидан туриб:

— Марҳамат, домла Ниёзий келсинлар, — дейишиб у кишини тўрга ўтказишди. Мен Ўзбек Совет адабиётининг асосчиси Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий билан илк учрашаётганлигимдан беҳад бахтиёр эдим. У киши қўлини кўксига қўйиб, ҳамма билан омонлашиб бўлгач шеърхонлик бошланиб кетди. Ниёзий «Садои Фарғона» газетасида босилган ҳажвий шеърларидан ўқиб берди. Сўнг, навбат менга келгач «Паранжи» деб номланган шеъримни ўқидим.

— Жонли, дуруст, — дея бош тебратди Ҳамза мамнун бўлиб, — хотин-қизларимизни бу даврага кенг жалб этмоқлик даркор.

Алламаҳалгача ҳажвий шеърлар хусусида баҳс юритдик. Менда бу зўр хотира қолдирди. Афсус, кечамиз узоққа чўзилмади, Орадан кўп ўтмай, адабий кеча ташкилотчиси Абдусамад Ризаев хотинини кечага очиқ ҳолда олиб келганлиги учун уни диндорлар фожиона ўлдиришди. Бу даҳшатли асно сира кўз ўнгимдан кетмайди».

Мунаввар опа партия қаерга юборса, ўша ерда сидқидилдан меҳнат қилди, аҳоли ўртасида илм-маърифат тарқатди. Хотин-қизлар озодлиги учун жон куйдириб курашди. Бир воқеа Мунаввар опа дилида ўчмас из қолдирган. Унда у Зангиотада ўқитувчилик қиларди. Шу билан бир қаторда паранжи ташлаган хотин-қизларга бошчилик қилиб, уларни фабрика, артелларга ишга жойлаштирарди. Мактабда эса ўзи ташкил этган адабиёт ва чевар қўллар тўгаракларини бошқарарди. Мунаввар опа паранжи ташлашга доир «Ойдин» номли пьеса ёзиб, саҳналаштиради. Паранжисини ташлаб, саҳнага чиққан ўқувчи — ёш келинчак Ҳосиятни эса пировардида ўша кечаси эри Абдулла пичоқлаб ўлдиради.

Бу кўнгилсиз қонли воқеалар Мунаввар опага таъсир қилмасдан қолмасди. Бироқ у сира ҳам тушкунликка берилмади. Янги ҳаёт душманларидан интиқом олиш учун аҳоли ўртасида кенг тушунтириш ишлари олиб бориш кераклигини англарди. Атоқли адиб, революционер ёзувчи Айнийнинг жанговар илми чашмасидан баҳраманд бўлган Мунаввар опа бу ишда ҳамиша олдинги сафда борди.

Мунаввар опа Қодированинг Совет давлатини мустаҳкамлашдаги 25 йиллик самарали педагоглик меҳнати тақдирланиб, 1952 йилда партия ва ҳукуматимиз уни Меҳнат Қизил Байроқ ордени билан мукофотлади. Бу, қалби билим зиёси тарқатиш ишқи билан ёнган, толмас, ишчан муаллимани янги меҳнат зафарларига отлантирди. У сўнгги йилларда Тошкент область, Калинин районидаги 83-мактабда ишлар экан, бутун билимини, тажрибасини илмга ташна талабаларга сарф этди. М. Қодирова қўлида таҳсил кўрган ўқувчиларнинг бири олим, бири инженер, бошқалари геолог, педагог...

Машаққатли меҳнат самараси — бахт доясидир. Коммунист, республикада хизмат кўрсатган ўқитувчи, шахсий пенсионер Мунаввар Қодирова ҳозир кексалик гаштини сурмоқда. Гарчи у ўқитувчилик қилиб мактабга қатнамаса ҳам, унинг ўқувчилари, ёнидан аримайди. Улар ўзларининг меҳрибон, жонкуяр онахон мураббияларини сўроқлаб, зиёрат қилиб туришади.

Раҳима МУҲСИМОВА,
Ҳошим ҚОДИРОВ.
«Совет Ўзбекистони» махсус мухбирлари.

Футбол янгиликлари

Ғарбий Германиянинг Аусберг шаҳрида Кубок эгаларининг Кубоги учун «Кардифф-Сити (Уэльс) — «Торпедо» (Москва) командалари футболчиларининг учинчи учрашуви бўлиб ўтди. Бу гал уэльслик футболчиларнинг қўли баланд келди. Улар 1:0 натижа билан москвалик автозаводчиларни мағлубиятга учратдилар. Шундай қилиб, торпедочилар Кубок эгалари Кубоги учун Европа чемпионатидан чиқиб кетдилар.

* * *

Ўтган куни «Политотдел» колхоз стадионида футбол бўйича СССР Кубоги учун майдон эгалари Навоий шаҳрининг «Зарафшон» командасини қабул қилдилар. Колхоз футболчилари 2:0 ҳисоби билан ғолиб чиқдилар.

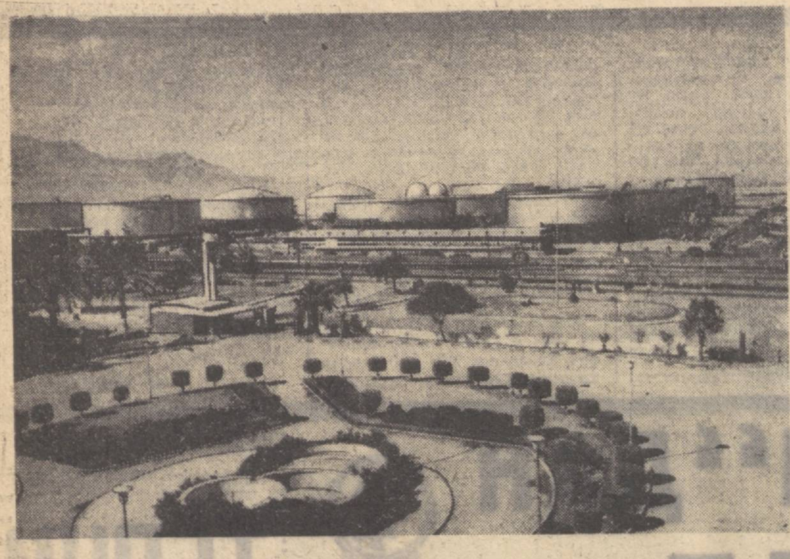

БИРЛАШГАН АРАБ РЕСПУБЛИКАСИ. Сувайш шаҳрида Совет Иттифоқи ёрдами билан нефтни қайта ишлаш заводи қурилган. Суратда: нефть қуйиладиган резервуарларнинг умумий кўриниши. Бу резервуарлар 1967 йили октябрь ойида Исроил агрессорлари заводни ўққа тутиши натижасида юз берган ёнғиндан кейин қайта тикланди.
Л. МАКСИМОВ фотоси. (ТАСС фотохроникаси).

ХАБАРЛАР, ВОҚЕАЛАР, ЯНГИЛИКЛАР

Турли мамлакатларда

ВЬЕТНАМ ХАЛҚИ ҚАҲРАМОНОНА ЖАНГ ВА МЕҲНАТ ҚИЛМОҚДА

ХАНОЙ, 2 апрель. (ТАСС). Вьетнам Демократик Республикаси Миллат мажлиси доимий комитетининг яқинда бўлиб ўтган мажлисида 1968 йилга мўлжалланган давлат плани муҳокама қилиниб, тасдиқланди.

Миллат мажлиси доимий комитетининг бугунги газеталарда эълон қилинган ахборотида айтилишича, ўтган уч йил ичида Америка империалистлари Вьетнам Демократик Республикасига нисбатан тўхтовсиз агрессив ҳаракатлар қилиб турганликларига қарамай, Вьетнам халқи давлат планларини муваффақиятли бажариб келди. Шимолий Вьетнамнинг иқтисодий ва ҳарбий потенциали ўсиб ва мустаҳкамланиб бормоқда.

Миллат мажлисининг доимий комитети, дейилади ахборотда, самимий мадад ва ёрдам бериб келаётган қардош социалистик мамлакатларга қизғин ташаккур изҳор қилди.

Миллат мажлисининг доимий комитети, дейилади ахборотда, Вьетнам Демократик Республикаси халқини ватанпарварлик мусобақасини тағин ҳам кенг авж олдиришга, АҚШ агрессиясига қарши курашни кучайтиришга, жанубни озод қилиш, мамлакатни тинч бирлаштиришга эришиш ва 1968 йилги давлат плани топшириқларини бажаришга энг актив ҳисса қўшишга чақирди.

НИШОН ЎЗГАРТИРИЛДИ ХОЛОС

ЖОНСОННИНГ АЙТГАН ГАПЛАРИ ВА ВЬЕТНАМ ДЕМОКРАТИК РЕСПУБЛИКАСИГА ҚИЛИНАЁТГАН АВИАЦИЯ ҲУЖУМЛАРИ

НЬЮ-ЙОРК, 3 апрель. (ТАСС). Президент Жонсон, Вьетнам Демократик Республикаси территориясининг «катта қисмини» бомбардимон қилиш тўхтатилди, деб эълон қилганлиги учун Америка буржуа матбуотида уни кўкларга кўтариб мақтаб ёзилаётган гаплар ҳали поёнига етмасдан туриб, АҚШ авиацияси Вьетнам Демократик Республикасининг демилитаризация қилинган зонадан бир неча юз километр наридаги кенг районларига ҳамда аҳоли зич жойлашган шаҳар ва қишлоқларига кўплаб ҳужум қилишни давом эттираберди. Шу фактнинг ўзи ҳақиқатда Пентагон бомбардимон қилинаётган районларнигина ўзгартирганлигини кўрсатиб турибди.

АП агентлигининг Сайгондаги мухбири юборган хабарида айтилишича, Америка ҳарбий самолётлари Шимолий Вьетнамнинг жанубий қисмига қилинаётган ҳужумларни кучайтирмоқда. 1 апрелда АҚШнинг бомбардимончи самолётлари шу мамлакатнинг жанубий қисмини бомбардимон қилишни Жонсон баёнот берган кундагига қараганда икки баравар кўпайтирди.

ЮПИ агентлигининг хабарида айтилишича, Американинг Сайгондаги расмий вакиллари, АҚШ ҳарбий ҳаво кучлари Ханойдан 45 миля наридаги ва Хайфондан 30 миля наридаги жойларни бомбардимон қилишга аввалгидек рухсат берилаётганлигини айтмоқдалар.

ХИТОЙ МАЪМУРЛАРИНИНГ ЯНГИ ИҒВОГАРЛИГИ

Курашаётган Вьетнам учун юк ташувчи Совет танкери «Комсомолец Украины» 27 мартдан буён Хитойнинг Вампу портида (Гуанчжоу шаҳри яқинида) қонунга хилоф суратда ушланиб турибди. Хитой маъмурлари уйдирма баҳоналар билан кеманинг портдан чиқишига руҳсат бермаётирлар, кема экипажига нисбатан бебошлик қилмоқдалар. Олинган хабарларга қараганда, Хитой Халқ Республикасининг қуролли ҳарбий хизматчилари эшикларни бузиб, танкернинг ички биноларига бостириб кирганлар, капитанга ва экипажнинг бошқа аъзоларига нисбатан куч ишлатмоқдалар.

Хитой маъмурларининг бу хуружлари иғвогарлик мақсадида қасддан қилинган ҳаракат бўлиб, халқаро ҳуқуқни қўпол равишда бузади. Бу хуружлар социалистик мамлакатларнинг Вьетнам халқига унинг америкалик агрессорларга қарши қаҳрамонона курашида ёрдам беришларига қасддан зарар етказишдан бошқа бир нарса эмас.

Хитой маъмурларининг ана шу янги иғвогарлиги муносабати билан Совет ҳукумати 31 март ва 3 апрелда Хитой Халқ Республикаси ҳукуматига қатъий норозилик билдирди ва «Комсомолец Украины» танкери экипажи аъзоларининг хавфсизлигини таъминлаш чораларини кўришни ва кеманинг бутун экипажи билан бирга Вампу портидан чиқишига руҳсат беришни талаб қилди.

Совет ҳукумати, танкерга ва совет денгизчиларига нисбатан қилинган бебошлик ҳамда беҳаёлик билан қилинган зўравонликнинг жиддий оқибатлари учун бутун жавобгарлик Хитой Халқ Республикаси ҳукумати зиммасига юкланади, деб таъкидлади. (ТАСС).

ОЗОДЛИК ВА МУСТАҚИЛЛИК УЧУН

ХАНОЙ, 2 апрель. (ТАСС). Армиянинг «Куан дой нян зан» газетасида бугун босилган бош мақолада бундай дейилади: «Жонсон тўдаси Вьетнамдаги агрессив уруш стратегиясини батамом қайта кўриб чиқамиз» деб гарчи очиқдан-очиқ айтган бўлса ҳам, аммо жамоатчиликни алдамоқ учун ҳануз янги баҳоналар қидирмоқда. Вьетнам Демократик Республикасини бомбардимон қилишни ва бу территориянинг ҳамма жойидаги барча уруш ҳаракатларини узил-кесил ва ҳеч сўзсиз тўхтатиш йўлини тутмаётир».

Сўнгра газета бош мақоласида бундай дейилади: «Халқимиз тинчликни севади, лекин ҳақиқий мустақиллик ва эркинлик билан боғланган чинакам тинчликка эришмоғимиз лозим. Севикли ватанимиз устини Америка агрессиясининг қора булути қоплаб турган бир пайтда, бизнинг мамлакатимизда чинакам мустақиллик ва эркинлик бўлиши мумкин эмас».

«Халқимиз узоқ вақтдан бери олиб бораётган курашнинг тарихий тажрибаси каби ҳозирги аҳвол ҳам, — деб ёзади «Куан дой нян зан» газетаси, — империализмнинг реакцион моҳияти ҳеч қачон ўзгармаслигини очиқ-ойдин кўрсатди. Душманга ҳар томонлама ва тўхтовсиз ҳужум қилиб туриш, унинг барча қабиҳ найранглари ва қора ниятларини мағлубиятга учратиш, душманнинг агрессив планларини яксон қилиш йўли билангина унинг агрессив иродасини синдириш мумкин, уни мағлубиятга учраганлигига иқрор бўлишга мажбур этиш мумкин».

Газета «АҚШнинг агрессиясига қарши, Ватанни қутқариб қолиш учун кураш ишини давом эттириб, тўла ғалабага эришишга» чақиради.

«Куан дой нян зан» ва «Нян зан» газеталарида босилиб чиққан редакцион мақолада эса бундай дейилади: «АҚШ империалистлари Шимолий Вьетнамнинг Жанубий Вьетнамдаги ўз ватандошларига бераётган ёрдамини тўхтатиш, социалистик қурилишни барбод қилиш, АҚШ агрессиясига қарши, ватанни қутқариш учун курашда Шимолий Вьетнам халқининг ғайратини сусайтириш, Вьетнам Демократик Республикаси ҳукуматини Қўшма Штатларга қулай шартлар билан музокаралар бошлашга мажбур этиш мақсадида Шимолий Вьетнамга қарши қирғин урушни олиб бормоқдалар».

«Бизнинг халқимиз, — деб таъкидланади мақолада, — душманнинг жонли кучини йўқ қилиб ташлаш учун, ниҳоят агрессияни яксон қилиш учун курашни давом эттириши лозим. Биринчи даражадаги энг муҳим вазифа шуки, АҚШ империалистларига ва уларнинг малайлари бўлган Тхиеу-Ки тўдасига ғолибона зарба бермоқ учун бутун партиянинг, бутун армиянинг, бутун халқнинг куч ва ғайратини сафарбар қилишимиз керак».

АҚШнинг ҳарбий ҳаво кучларига қарашли самолётлари бортида ядро бомбалари билан машқ учишларини давом эттиряптилар».

(Газеталардан).

Американинг «тинчлик кабутари».

АҚШнинг Вьетнамдаги қўшинлари қўмондони генерал Уэстморленд вазифасидан четлаштирилди. Бундан сал илгари генерал Тэйлор, мудофаа министри Роберт Макнамара истеъфо беришган эди. Навбат энди Уэстморлендга етди. Бироқ, ҳарбий раҳбарликдаги ўзгартиришлар агрессорларни янги мағлубиятлардан сақлаб қололмайди. Очиғини айтганда, Вашингтон, энг аввало, ўз сиёсатини ўзгартирмоғи керак...».

(Газеталардан).

Сэм тоғанинг Вьетнамдаги қиёфаси.
В. Никишин ишлаган расмлар.

СОЦИАЛИЗМ МАМЛАКАТЛАРИДА

ЧЕХОСЛОВАКИЯ

Совет Иттифоқи ташқи савдо соҳасида Чехословакиянинг асосий шеригидир. 1968 йилнинг охирига бориб, Чехословакия Социалистик Республикаси билан СССР ўртасидаги ўзаро товар оборотининг ҳажми 1,9 миллиард сўмга етади. Бу эса Чехословакия умумий ташқи савдо оборотининг 33 процентидан кўпроғини ташкил этади. Чехословакия Социалистик Республикаси ташқи савдо министрлиги бўлим мудирининг ўринбосари З. Червений ТАСС мухбири билан суҳбатда ана шуларни айтди. Икки мамлакат ўртасида товар айирбошлаш соҳасида эришилган ҳажм халқаро савдо-сотиқ практикасида жаҳондаги энг юқори кўрсаткичлардан биридир.

Ҳозирги вақтда машинасозлик саноати экспорт қилаётган бутун маҳсулотнинг ўртача ҳисобда 60 проценти СССРга етказиб берилмоқда. Совет Иттифоқи химия саноатининг Волжск химия комбинати сингари етакчи корхоналарида ва бир қанча бошқа корхоналарда Чехословакияда тайёрланган машиналар, станоклар ва ускуналар муваффақиятли ишлаб турибди. Чехословакия Социалистик Республикаси кенг истеъмол қилинадиган кўпгина саноат молларини ҳам етказиб бермоқда.

Совет Иттифоқи ҳам Чехословакияга етказиб бераётган машина ва ускуналарни доимо кўпайтирмоқда. Совет экскаваторлари ва бошқа йўл қурилиши машиналари Чехословакия бинокорларига ғоят манзур бўлмоқда. Республиканинг қишлоқ хўжалигида СССРда тайёрланган занжирли тракторлар, комбайнлар ва бошқа қишлоқ хўжалик машиналари ишлатилмоқда. Совет Иттифоқи тобора кўпроқ нефть, газ ва темир рудаси етказиб бераётганлиги ҳам Чехословакия экономикасини ривожлантиришда муҳим аҳамиятга эга бўлмоқда.

* * *

Чехословакия пойтахти Прагада метро қуриш ишлари кенг авж олдириб юборилди. Метронинг узунлиги 20 — 21 километр бўлади. Ҳозир асосий вокзал билан Миллий музей ўртасидаги участкада асосий ишлар олиб борилмоқда. Ана шу биринчи трассани қуриш ишларини 1971 йилга бориб тугаллаш кўзда тутилмоқда.

Прага метроси Совет мутахассисларининг техникавий ёрдами ва кўмаги билан қурилмоқда.

ГДР

Март ойининг охирида Германия Демократик Республикасида Германия Бирлашган Социалистик партиясининг бошланғич ташкилотларида сайловлар тугади. Сайлов вақтида Германия Демократик Республикасини ҳар томонлама мустаҳкамлаш ва янада ривожлантириш масалалари муҳокама қилинди.

* * *

Лобенштейнда металл қуйиш заводи ишга туширилди. Германия Демократик Республикасидаги бу энг ёш халқ саноат корхонаси электр билан эритиш усулида тайёрланадиган аниқ пўлат деталлар ишлаб чиқаради. Завод маҳсулоти автомобилсозлик ва тракторсозликда, қишлоқ хўжалик машинасозлигида, турли хил прибор ва аппаратлар тайёрлашда кенг қўлланилади.

БОЛГАРИЯ

«Варна» теплоэлектростанциясида 200 минг киловатт қувватли дастлабки турбогруппа ишга туширилди. ТЭС қуриб битказилганидан кейин унинг умумий қуввати 600 минг киловаттга етади. ТЭС ҳар йили мамлакатга 3 миллион 600 минг киловатт-соат электр энергия беради. Бу эса, 1967 йилда Болгарияда ҳосил қилинган электр энергиянинг қарийб тўртдан бир қисмини ташкил этади.

«Варна» ТЭСи Совет Иттифоқининг лойиҳаси асосида қурилиб, Совет ускуналари билан таъминланмоқда. ТЭС объектларини монтаж қилишда ва ишга туширишда Совет Иттифоқидан келган мутахассислар қатнашмоқда.

(ТАСС).

ОБ-ҲАВО

Бугун кундузи Қорақалпоғистон АССР ва Хоразм областида ҳаво бир оз булутли бўлса ҳам ёғингарчилик бўлмайди. 7-12 даража иссиқ бўлади. Республиканинг қолган областларида вақти-вақти билан ёмғир ёғиши, момақалдироқ бўлиши кутилади. Жанубда 18 даражагача иссиқ бўлади.

Тошкентда ҳаво ўзгариб туради. Ёғингарчилик бўлиши кутилади. 12-14 даража иссиқ бўлади.

МЕҲНАТ ВА КАПИТАЛ

● ИТАЛИЯ

РИМ. Италияда энг йирик ФИАТ компаниясининг автомобиль заводларида 24 соатлик забастовка бўлди. Бу заводларда 120 минг ишчи ва хизматчи ишламоқда. Иш ташловчилар иш ҳақининг оширилишини ва иш ҳафтасининг қисқартирилишини талаб қилмоқдалар.

● ҲИНДИСТОН

ДЕҲЛИ. Касаба союзларнинг меҳнат шароитини яхшилаш юзасидан маъмурият билан олиб борган музокаралари ҳеч қандай натижа бермаганлиги сабабли Калькутта портининг ишчи ва хизматчилари забастовка эълон қилдилар.

Касаба союз бош секретари Моҳан Чаттерджининг айтишича, ишчи ва хизматчилардан 42 минг киши ишга чиқмаган. Портда иш бутунлай тўхтаб қолган.

● ВЕНЕСУЭЛА

КАРАКАС. Венесуэланинг Маракайбо шаҳрида аҳлат йиғиштирувчи ишчиларнинг қарийб 15 кун давом этган забастовкаси уларнинг ғалабаси билан тугади. Айни бир вақтда Сулия штатининг меҳнаткашлари иш ташловчилар билан бирдам эканликларини билдириб, оммавий чиқиш уюштирдилар. Меҳнаткашлар билан полиция ўртасида бўлиб ўтган тўқнашув вақтида ишчилардан олти киши ўлдирилди ва юзлаб киши ярадор қилинди. Ҳукумат иш ташловчиларга кечиктирилган иш ҳақини тўлашга, шунингдек иш ҳақини ошириш тўғрисида уларнинг талабини қондиришга қарор қилди. Маъмурлар забастовка ва тўқнашувлар рўй берганлиги сабабли штатда бекор қилинган конституцион гарантияларни тиклаш мажбуриятини олдилар.

(ТАСС).

ЖОНСОН ЯНА МАҒЛУБИЯТГА УЧРАДИ

МИЛУОКИ (Висконсин штати), 3 апрель. ТАСС махсус мухбири В. ПЕТРУСЕНКО хабар беради:

Дастлабки маълумотларга кўра, Висконсин штатида демократик партиянинг дастлабки сайловида сенатор Юджин Маккарти президент Жонсон устидан ғалаба қозонган. Сайловчи демократлар берган овозларнинг тахминан ярми санаб кўрилганида, АҚШ президенти лавозимига даъвогар ва Вьетнамдаги урушни тинч йўл билан бартараф қилишни ёқлаб чиқаётган Маккарти сайловчи демократларнинг 55 процентга яқин овозини олган. Дастлабки маълумотларга кўра, президент Жонсон 38 процент овоз тўплаган.

Дастлабки сайловда демократик партиянинг ўтказиладиган съездига ҳам делегатлар сайланди. Бу съездда партиянинг президентликка кўрсатган номзоди айтилади. Сайланган 60 делегатдан 52 делегат Маккарти тарафдорларидир.

Республикачилар партиясидан президентликка даъвогар Ричард Никсон, дастлабки маълумотларга кўра, сайловчи республикачиларнинг 80 процентга яқин овозини олган.

ВЬЕТНАМ ОСМОНИДА УРИБ ТУШИРИЛДИ

Вьетнам халқ армиясининг зенитчилари 31 мартда Тхайбинь вилояти устида Американинг Вьетнам Демократик Республикаси осмонига бостириб кирган бир самолётини уриб туширдилар. Аниқланган маълумотларга кўра, шу куни Хайхинг вилояти устида ҳам яна битта Америка самолёти уриб туширилди.

Вьетнам информация агентлигининг хабар беришича, 2 апрелгача Вьетнам Демократик Республикасининг осмонида Америка агрессорларининг 2822 самолёти уриб туширилди.

ВАТАНПАРВАРЛАР ҲУЖУМИ

ПАРИЖ, 3 апрель. (ТАСС). Жанубий Вьетнам халқ озодлик қуролли кучларининг жангчилари Сайгондан 15 километр шимоли-ғарбда жойлашган Хокмон яқинида бугун Американинг армиясининг бўлинмаларига қарши ҳужум қилдилар.

Халқ қуролли кучларининг жангчилари Меконг дарёси дельтаси районида бир кўприкни портлатганлар. Жанубий Вьетнам ватанпарварлари Сайгондан 20 километр нарида жойлашган Америка пиёда аскарлар дивизиясини тўплардан ўққа тутганлар.

РАДИО БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

8.25 — Лирик қўшиқлар, 9.30 — Симфоник сюита, 9.50 — «Иқтисодий ислоҳот амалда» (суҳбат, тожик тилида), 10.10 — Рус халқ куйлари, 11.25 — «Беш иш куни ва дам олиш» (рус.), 11.25 — Куйлар, 12.15 — «Замондошлар» (адабий эшиттириш), 13.30 — Фортепьяно куйлари, 16.10 — Музикали соат (ёшлар учун), 16.50 — «Правда» газетасининг обзори, 17.00 — Татар куйлари, 18.00 — К. Маркс туғилган куннинг 150 йиллиги олдидан. «Оташин публицист» (суҳбат), 18.10 — «Фарғона квартети», 19.20 — Қўшиқлар, 20.00 — «Индустрлашган Ўзбекистон» (радиожурнал, рус.), 21.00 — Халқаро темаларда (суҳбат), 21.10 — Концерт (қишлоқ хўжалик ходимлари учун), 21.40 — «Партиянинг Совет ҳокимиятини мустаҳкамлаш учун кураши» (1917 йилнинг Октябридан 1918 йилнинг июлигача), 22.20 — Опералардан ариялар, 22.40 — «Шайхзода — Навоийшунос» (суҳбат), 23.15 — «Ойдин кечалар» (адабий-музикали эшиттириш).

ТЕЛЕВИДЕНИЕ БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

(3-канал)

17.55 — **Кўрсатишлар программаси.**

Рус тилида: 18.00 — **Қизил еланлар** (ўсмирлар учун), 18.35 — **Телеянгиликлар**, 18.50 — **Оперетта тарихидан** 19.40 — **Кўрсатишлар программаси.**

Ўзбек тилида: 19.45 — **Телеянгиликлар**, 20.00 — Ярим аср йилномаси, **1930 йил** (кўп серияли телевизион ҳужжатли фильм), 20.55 — **Ота-оналар университети**, 21.35 — **Симледаги муҳаббат** (бадиий фильм).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

(5-канал)

Рус тилида: 18.00 — Ўқув эшиттиришлари программаси. **Биология** (мактаб ўқувчилари учун), 18.30 — **Олий математика**, 19.30 — **Инглиз тили** (студентлар учун). 20.00 дан — **Москва кўрсатади.**

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

(9-канал)

Тошкент кўрсатади

Ўзбек тилида: 20.00 — **Ёш техниклар** (мактаб ўқувчилари учун), 20.20 — **Спорт.**

Рус тилида: 21.00 — **Ўзбек поэзияси саҳифалари**, 21.20 — **Саломатлик ва гўзаллик** (репортаж), 21.40 — **Фитиль** (сатирик киножурнал), 21.50 — **Вертикал** (бадиий фильм).

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРДА — 5/IV да Корсар, 6/IV да Майсаранинг иши.

ҲАМЗА НОМЛИ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРДА — 5/IV да **Қотил**, 6/IV да **Қонли сароб.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 5/IV да **Ўғил уйлантириш**, 6/IV да **Махтумқули.**

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — **Ургатилган шерлар аттракциони.** Раҳбари — **Борис ДЕНИСОВ.** РСФСРда хизмат кўрсатган артист **Борис ВЯТКИН** иштирок этади. Шанба ва якшанба кунлари уч марта томоша кўрсатилади — кундуз соат 12, 3 ва кеч 8 да. Бошқа кунлари — кеч соат 8 да. Дам олиш куни — пайшанба.

КИНО

Икки дил достони — «ДРУЖБА» (тоқ соатларда), НАВОИЙ номли (ўзбек тилида), «ЧАЙКА», «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ», «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун).

Қасос — «ЎЗБЕКИСТОН», «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун).

Жаннатдан қувилган — Ғ. ҒУЛОМ номли (кундуз ва кечқурун).

СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА

5-6 апрелда

Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист

ОЛМАХОН ҲАЙИТОВА

иштирокида

ХОРАЗМ АНСАМБЛИНИНГ КОНЦЕРТИ

Концерт кеч соат 8 да бошланади.

Билетлар концерт зали кассасида кундуз соат 2 дан, район кассаларида кундуз 12 дан сотилади.

МАРКАЗИЙ «ПАХТАКОР» СТАДИОНИДА

«А» класси бўйича СССР биринчилиги учун

«ЦСКА» — «ПАХТАКОР»

командалари ўртасида **ФУТБОЛ**

Дублёрлар 5 апрель кеч соат 6 яримда, асосий составлар 6 апрель кундуз соат 5 да.

АЖОЙИБОТЛАР, ҲАНГОМАЛАР

ДЕНГИЗЛАРДА балиқнинг ёпишқоқ-балиқ ёки чавандоз-балиқ деган тури бор. Бу турдаги балиқлар жуда яхши сузса-да, лекин кўп вақт бошқа катта балиқларнинг елкасига «миниб» юришни яхши кўради. Бу балиқ олдинги сузгичи билан катта балиқларнинг елкасига ёпишиб олиб, уларнинг нушхўртлари билан овқатланади. Балиқчилар чавандоз балиқлар орқали бошқа катта балиқларни ҳам тутишади: Бунинг учун балиқни майин сим билан боғлаб, денгизга ташлашади. Чавандоз-балиқ катта балиқларнинг елкасига ёпишиб олади. Шундан кейин симни аста-секин тортишади.

●

АЛЬДАБРА — Ҳинд океанидаги сатҳи 40 квадрат километр келадиган кичик оролдир. Бу оролда машҳур «қирол» — тошбақалар яшашади. Бу улкан тошбақаларнинг оғирлиги 150 килограммдан ортиқроқ бўлиб, бўйи 1 метрдан ошиқроқдир. Улкан тошбақалар шу пайтгача жуда «осойишта» юришган эди. Оролга кимдир эчки келтирди. У эчки ҳар йили туғавериб, жуда кўпайиб кетди. Натижада улкан тошбақаларнинг осойишталиги бузилди. Эчкилар туёқлари билан тошбақаларнинг уяларини бузишади, тошбақаларнинг энг севимли озуқаси майсаларни еб, янчиб кетишади.

●

ИССИҚ мамлакатлардан Москвага банан келтиришди. Қутилардан бирини очишганда бир банан яшикнинг ичида қимирлай бошлади. Ажаб! Банан ҳам қимирлайдими! Аста-секин бананнинг остидан кичкина оёқчалар, дум кўринди. Ҳайвонот боғининг ходимини чақиришиб, унга «жонли банан»ни кўрсатишди. У бу ғалати мевани кўриб:

— Бу хамелеон (буқаламун) экан, — деди.

Лекин бу хамелеон қандай қилиб қутига кирганини, Москвага келиб қолгани ҳозирча ноаниқ. У йўлда оч қолиб, жуда ориқлаб кетибди. Банан эса унинг овқати эмас. Зоологлар «саёҳатчи»га ҳар хил ҳашаротлар беришди.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ
Орган Центрального Комитета Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

БИЗНИНГ АДРЕС ВА ТЕЛЕФОНЛАР: ТОШКЕНТ, «ПРАВДА ВОСТОКА» КЎЧАСИ № 26. Редактор — В36545. Редактор ўринбосарлари — В37914, В39323. Масъул секретарь — В34455. Масъул секретарь ўринбосарлари — В37283. Партия турмуши — В33469. Марксизм-ленинизм назариясини пропаганда қилиш — В31216. Халқаро ҳаёт — В37604. Коммунистик тарбия — В31455. Саноат, капитал қурилиш ва транспорт — В34780. Совет қурилиши — В33258. Қишлоқ хўжалик — В37604. Адабиёт ва санъат — В32036, В37221. Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — В34451. Маҳаллий ахборот ва спорт — В32347. Оммавий ишлар ва хатлар — В38679, В33553. Иллюстрация — В34524. Стенографистка — В37343. Корректура — В37162. Эълонлар — В38142. Коммутатор — В30249, В30250, В30251, В30252, В30253, В30254, В30255, В30256, В30257, В30258. ОБЛАСТЬ МУХБИРЛАРИ: Андижон 48—85, Бухоро 31—41, Қарши 3—08, Нукус 42—62, Самарқанд 31972, Термиз 23—27, Фарғона 41—88, Урганч 34—65.

Б № — 80. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64633. Р. 08291.